

FRA TAUSHET
TIL HANDLING:
**20 år med
ROSA**

DEN NASJONALE
HJELPETELEFONEN MOT
MENNESKEHANDEL

22 33 11 60

LEDER	4
NOOR SIN HISTORIE	6
MILDRID MIKKELSEN, TIDLIGERE LEDER I ROSA	8
SILJE ELISABETH STENVAAG, ADVOKAT	10
RUNE SIVERTSEN, POLITIET I OSLO	12
POLINA SIN HISTORIE	14
KRISTIN BERNTSEN, OSLO KRISESENTER	16
LEILA LANGDALEN SBAI, ROSA	18
ANNIKEN KILLINGSTAD-KRISTOFFERSEN, ADVOKAT	20
SAGT OM ROSA	22
INGRID FALLSTEIN, LAURAS HUS	28
KRISTIN STRANDENG, MARITA WOMEN	30
ALEJANDRO SIN HISTORIE	32
MARIA HORSFJORD, ROSA	34
WANJA JEANETTE SÆTHER, KRISESENTERET I SALTEN	36
MARIA MELBY, KRISESENTERET I VESTFOLD	38
JULIE PLATOU KVAMMEN, KRIPOS	40
VALERIA SIN HISTORIE	42
LARS MAMEN, FAIR PLAY BYGG	44
TOVE FOSS MØLLER, SØR-ØST POLITIET	46
MADELINE SIN HISTORIE	48
LINN HIMBERG-LARSEN, BEAUTY- OG HELSEAKADEMIET	50
JAN AUSTAD, JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET	52

Leder

Silje Heitmann

I år markerer vi at ROSA har vært en del av samfunnets kamp mot menneskehandel i 20 år. Det er en anledning til å se tilbake på alt vi har vært igjennom, men også et øyeblikk for å se fremover – med styrke, håp og fortsatt kampvilje.

Da ROSA ble etablert i 2005, var menneskehandel for mange et fjernt fenomen – noe man kanskje forbandt med filmer, eller med historier fra andre deler av verden. Men virkeligheten traff ROSA raskt: Kvinner som hadde levd under kontroll, tvang og vold sto plutselig her – uten rettigheter, uten trygghet og ofte uten tro på at noen ville tro dem. Derfra startet arbeidet i ROSA, og det har aldri vært enkelt.

Gjennom disse 20 årene har ROSA gitt støtte til **over 800 mennesker antatt utsatt for menneskehandel i Norge**. ROSA har mottatt **mer enn 26 000 henvendelser** om mulige tilfeller, og har gjennomført **over 2100 kartlegginger** for å avdekke om mennesker faktisk var ofre for menneskehandel. Bak hvert eneste tall finnes et ansikt, en historie og et liv som fortjener respekt og verdighet.

Gjennom årene har ROSA møtt lovverk som ikke strakk til, systemer som sviktet, og holdninger som bagatelliserte kvinners erfaringer. Likevel har ROSA hele tiden sett den samme sannheten: Bak hvert enkelt tilfelle finnes et menneske med styrke, drømmer og ressurser. ROSAs arbeid har vært å kjempe for deres rettigheter, og å stå sammen med dem når de trengte det mest.

Gjennom årene har det vært små og store seire. Kvinner som har fått mulighet til å starte på nytt, som har opplevd trygghet for første gang på lenge, og som har funnet tilbake til seg selv. Kunnskap og systematisk arbeid har gitt endringer i lovverk og praksis. Og tverrfaglig samarbeid – med politi, krisesentre, advokater, helsevesen og frivillige organisasjoner – kan utgjøre en avgjørende forskjell.

Men ROSA vet også at kampen ikke er vunnet. Menneskehandel finnes fortsatt her i landet, i ulike former. Nye digitale arenaer og stadig mer komplekse nettverk gjør arbeidet krevende. Mange kvinner lever fortsatt i frykt for represalier, eller står i fare for å bli sendt tilbake til forholdene de flyktet fra. Og altfor ofte ser

vi at mangel på rettigheter gjør at de som allerede er utnyttet, igjen blir sårbare.

Derfor er ROSAs oppdrag like aktuelt i dag som for 20 år siden. Vi skal fortsette å lytte til de som tør å dele sine historier. Vi skal fortsette å være en tydelig stemme inn mot myndigheter, og et fast holdepunkt for de som trenger støtte i møte med systemet. Vi skal være nær nok til å kjenne på menneskemøtene, og samtidig sterke nok til å løfte erfaringene opp på et nasjonalt og internasjonalt nivå.

For oss handler dette ikke bare om statistikk eller systemendring. Det handler om liv. Om trygghet. Om verdighet. Og om muligheten til å leve et fritt og selvstendig liv.

Til alle kvinner som har delt sine historier med oss: Tusen takk for at dere har våget. Til alle samarbeidspartnere, ansatte og frivillige: Takk for at dere står sammen med oss. Til alle som fortsatt tviler på at menneskehandel skjer her i Norge: Les disse historiene, og lytt.

Til alle tidligere og nåværende ansatte i ROSA: uten dere ville ikke utsatte for menneskehandel fått sine rettigheter realisert – dere har vært uvurderlige i kampen mot menneskehandel i Norge.

20 år med ROSA viser at endring er mulig. Det viser at motet til én stemme kan gi kraft til mange, og at fellesskap kan flytte grenser. Vi lover å fortsette – til stillheten er brutt, og til alle som blir utsatt for menneskehandel får den beskyttelsen, rettighetene, og respekten de har krav på.

«Noon» sin historie

– Jeg vet at det er mange kvinner der ute som ikke tør å dele sine historier. Før hadde jeg det på samme måte, men ikke nå lenger. For at folk skal skjønne at dette faktisk skjer, må vi fortelle våre historier.

– Om vi fortsetter å være stille og bære på hemmelighetene våre alene, kommer ingenting til å forandre seg.

«Noon» har vært utsatt for menneskehandel. Nå bruker hun stemmen sin for å skape endring.

– Jeg vet at det er mange kvinner der ute som ikke tør å dele sine historier. Før hadde jeg det på samme måte, men ikke nå lenger. For at folk skal skjønne at dette faktisk skjer, må vi fortelle våre historier.

Oppfordringen om å dele går til kvinner som har opplevd overgrep og utnyttelse.

– Kvinner over hele verden blir sett på som objekter som kan kjøpes og brukes. Tidligere trodde jeg at sånt bare skjedde i Netflix-filmer. Nå vet jeg bedre.

«BIG BOSS» BEFALER

I fire år levde hun i et nett av utnyttelse, avhengighet og frykt.

Det som i begynnelsen fremstod som et helt normalt jobbtilbud som tolk, endret gradvis karakter. Seks måneder senere befant hun seg fanget i et system preget av streng kontroll, overgrep og vold.

– Alle jentene som var der hadde fått de samme løftene som meg.

Bak jobbtilbudene stod menn fra rike familier, med tette økonomiske bånd til nabolandet. Hun pleide å kalle dem «friends in business». Som del av

tolkeoppdraget ble hun fraktet fra by til by i et fremmed land. En kveld ble hun servert alkohol med et hvitt pulver i glasset.

– Etter det husker jeg ingenting, før jeg våknet opp naken ved siden av han jeg kalte sjefen min.

Fra den dagen mistet hun kontrollen over eget liv. Hun ble fratatt pass og andre identitetspapirer, fikk ikke utbetalt lønnen hun hadde opptjent og følte seg konstant overvåket.

– Jeg måtte dusje med døren åpen og hadde aldri et øyeblikk alene.

Flere ganger forsøkte hun å rømme, men uten identitetspapirer og penger var det umulig å komme seg noe sted.

– De kontrollerte alt. Han jeg pleide å kalle «big boss» var den virkelige lederen. Han kommanderte de andre: «Gjør det!». «Dra dit!». «I kveld skal du til den kunden!». «I morgen skal du dit!».

ET KAOTISK MARERITT

Det tok fire år før «Noon» kom seg ut av det hun beskriver som et «kaotisk mareritt». Sløvet av whisky, kokain og MDMA gikk dagene i ett. Det var ikke et alternativ å si nei.

At «Big Boss» hadde store planer for henne, ble tydelig når han betalte for visum og organiserte for at hun skulle reise videre til et vestlig land i Europa. Der stod to menn klare for å ta imot henne og frakte henne videre. Hun visste ikke til hva.

– Jeg kjente på meg at det kom til å bli alvorlig. Om jeg ikke kom meg unna ville jeg forsvinne og ingen ville ha funnet meg.

To dager senere, fortsatt merket av vold hun hadde blitt utsatt for, grep hun muligheten. En sterkt beruset bakmann ble lagt i seng, før hun febrilsk begynte å gjennomsøke hotellrommet for pass og kontanter. I rammen på madrassen fant hun begge.

Det er nå to og et halvt år siden «Noon» hoppet inn i en taxi utenfor hotellet og sa «kjør meg til flyplassen». Hun bor nå på et mottakssenter i Norge.

– Jeg vet fortsatt ikke hvorfor de brukte så mye penger på meg og hva de hadde planlagt. Jeg vet bare at jeg kom meg unna, og at det reddet livet mitt.

– JEG FØLER MEG UBRUKELIG

Etter at refleksjonsperioden på 6 måneder gikk ut, søkte «Noon» asyl i Norge. Hun håper hun ikke blir sendt tilbake til det vesteuropeiske landet hvor hun sist var registrert, og grovt utnyttet.

– Min aller største frykt å bli sendt tilbake. Der er menneskene jeg rømte fra.

Hun vet ikke hvor lenge hun må vente før saken hennes blir behandlet. Hun synes tiden går sakte og har vanskelig for å tilpasse seg situasjonen.

– Jeg føler meg ubrukelig.

I hope I can be
the voice of the
silence of others.

På mottakssenteret holder hun seg mest for seg selv. Den smilende og sosiale jenta hun var når hun var barn, liker seg nå best alene.

– Jeg har blitt redd for mennesker.

MOT TIL Å FORTELLE

I dag ønsker «Noon» å fortelle historien, hun tidligere bar i stillhet. Redselen og skammen hun følte på grunn av egen kultur, har gradvis blitt erstattet med klarhet og mot. I lang tid klandret hun seg selv for alt som hadde skjedd og løy for å slippe å forklare.

– Jeg har kommet meg forbi skammen. Jeg kjenner ikke på den lenger. Jeg burde aldri ha følt skam. Det var jo ikke min feil.

Hun vet at mange kvinner tier på grunn av skam og kulturelle normer, og understreker at det nettopp er derfor hun velger å snakke.

– Kulturen vår er veldig streng, spesielt mot kvinner. Du blir dømt med en gang, noe som gjør det vanskelig å være åpen.

For «Noon» ble konsekvensene av å tie ekstra tydelige i møte med en ny kjæreste.

– Han er en god mann, men jeg klarte verken å kysse ham eller ta på ham. Etter et halvt år sa jeg til han: «Dette er historien min. Nå er det opp til deg om du vil være sammen med meg eller ikke».

Kjæresten ville bli, og er stolt av at hun tør å fortelle.

Til kamp for de utsatte

Mildrid Mikkelsen

Da kvinner fra Nigeria kom til Norge i stort antall, ble svakhetene i systemet tydelige. Som leder i ROSA fra 2009 – 2022 jobbet Mildrid Mikkelsen i motvind for å gi dem trygghet og rettigheter.

Jeg traff så mange flotte mennesker. Kvinner med imponerende styrke, pågangsmot og ressurser, til tross for alt de har vært gjennom.

Fra én dag til en annen inntok nigerianske kvinner over prostitusjonsmarkedet i Oslo.

– Det var ikke noen tvil om at de var utnyttet. Samtidig var sakene svært lite egnet for det norske rettssystemet.

Mildrid Mikkelsen ledet ROSA fra 2009 til 2022, som en av to ansatte. – I ROSA bygget vi stein på stein.

SYSTEMER I MOTVIND

De nyankomne kvinnene skapte store utfordringer i det norske samfunnet.

Lovverk og politiske beslutninger kolliderte med menneskelige behov for trygghet. Ulike politiavdelinger trakk i hver sin retning. Etterforskede saker kom aldri til domstolene, på grunn av manglende bevis. De utsatte hadde ingen rettigheter. Bakmennene befant seg ofte i utlandet. Nye kvinner ble stoppet og snudd på grensen.

Listen fortsetter.

– Det har vært mye kamp opp gjennom årene, sier Mildrid.

DUBLIN-RETUR

En av mange kamper som engasjerte henne var Dublin-forordningen. Avtalen som regulerer hvilket europeisk land som har ansvar for å behandle en asylsøknad, fungerte som en mur istedenfor en redning. Kvinner som hadde kjempet seg ut av utnyttelse, ble sendt tilbake til det første landet de kom til i Europa, eller de ble sendt tilbake til det landet de kom fra. Kvinner ble stoppet og snudd ved grensen uten å bli identifisert og uten å få bistand som ofre for menneskehandel.

– Det var ekstremt vanskelig å få opphold. Dermed ble Norge i praksis medansvarlig for re-trafikkering, noe man egentlig er forpliktet til å forhindre, sier hun.

Mange av de nigerianske kvinnene ble sendt tilbake til Italia, hvor de sist var registrert.

– Italia var ikke trygt. Det flommet over av migranter og mye av det nigerianske bakmannsapparatet befant seg der. Mange kvinner endte derfor opp med å bli utnyttet på nytt.

EN LØSNING PASSER IKKE FOR ALLE

I møte med kvinner, som fikk bli i Norge i en refleksjonsperiode, ble det tydelig at det var stort spenn mellom de ulike gruppene. – Det var ulike behov, og bistanden måtte tilpasses deretter, forklarer Mildrid.

Særlig var forskjellen stor mellom kvinnene som kom fra Øst-Europa og de som kom fra Nigeria. Mens de øst-europeiske kvinnene hadde et bakmannsapparat med tydeligere tilstedeværelse i Norge, var de nigerianske «fjernstyrte» av bakmenn, som ofte befant seg i Italia eller Nigeria.

Mangel på rettigheter var en stor utfordring og tilbud om bistand og beskyttelse avhang av lovlig opphold i landet. Tryggheten som Oslo Krisesenter kunne tilby, var derfor ofte midlertidig.

Etter hvert ble det mulig å flytte kvinnene bort fra Oslo, til krisesentre i andre deler av landet. Kvinnene ble tatt ut av den direkte trusselsituasjonen de stod i, uten at noen visste hvor de var. Tilrettelagte botilbud

som tok høyde for kvinnes sårbarhet, i kombinasjon med oppfølging av NAV, ble etter hvert opprettet.

– Det var et stort behov for oppfølging. Et differensiert tilbud, hvor kvinner bodde på krisesenter, før de flyttet til tilrettelagte botilbud, fungerte godt.

EN JOBB SOM HAR SATT SPOR

Mildrid forteller om år med krevende utfordringer, i kombinasjon med sterke menneskemøter.

– Jeg traff så mange flotte mennesker. Kvinner med imponerende styrke, pågangsmot og ressurser, til tross for alt de har vært gjennom.

Som en kvinne fra Bulgaria som i årevis ble utsatt for grov vold og tvunget til prostitusjon. Hver morgen klokken seks står hun nå opp for å gå til jobb.

– Jeg har lært at det faktisk er mulig å gjøre en forskjell. Det var utrolig slitsomt og tok lang tid, men vi fikk til mye. Krisesentrenes innsats og faglige tilnærming i sitt møte med utsatte har imponert meg. I dag skal ROSA være stolt av den organisasjonen de er.

– Jenta med det lille barnet på armen måtte ha et sted å sove

Silje Elisabeth Stenvaag

Med Europarådskonvensjonen i hånden tok Silje opp kampen mot NAV.

Som bistandsadvokat i mange av de første menneskehandelssakene møtte Silje Elisabeth Stenvaag motstand. Hun stanget, hun kranglet og hun fortsatte.

– Til tider følte jeg meg mindre som en advokat og mer som en aktivist, sier hun nesten 20 år senere. Mildheten hun utstråler, står i kontrast til alle kampene hun har kjempet.

MED BLANKE ARK

I 2006 ble Silje, den gang fersk advokatfullmektig, trukket inn i arbeidet med menneskehandel av en kollega.

– Jeg tror ikke jeg visste hva det var en gang. Menneskerettigheter, ja. Prostitusjon, ja. Men menneskehandel? Nei, det hadde jeg knapt hørt om.

Da hun og kollegaen begynte å lete etter kilder og dokumentasjon, ble det raskt tydelig hvor lite og fragmentert informasjon som fantes. Det eksisterte lite rettspraksis på feltet og utover det som stod i straffeloven, måtte de lene seg på internasjonale dokumenter for å kunne kreve rettigheter på vegne av sine klienter.

– I starten handlet arbeidet bare delvis om selve straffesaken. Mye gikk ut på å etablere helt grunnleggende rettigheter for ofrene. Vi gravde i alt som fantes, og spesielt i det vi ikke kunne finne.

Advokatenes viktigste kilde ble Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel (2005).

– Den ble nærmest vår bibel.

ET STED Å SOVE

I tillegg til å kriminalisere og straffe-forfølge bakmenn, sikret Europarådskonvensjonen at ofrene og deres menneskerettigheter ble beskyttet under etterforskning og opprulling av trafficking-saker.

– Konvensjonen forpliktet medlemslandene på en helt annen måte enn tidligere. Samtidig var det ingen fra Helsedirektoratet eller andre som hadde satt seg ned for å lage et system som sikret at de som trengte det fikk disse rettighetene.

Uten nasjonale systemer måtte Silje og kollegaen ta kontakt direkte med det lokale NAV kontoret og den lokale fastlegen, med barneverntjenesten og UDI.

– Jeg ringte til det lokale NAV kontoret med konvensjonen i hånden.

Motstand møtte de overalt. Det fantes lite eller ingenting ofrene hadde rett på.

– Det kunne ikke være slik. Jenta med det lille barnet på armen måtte ha et sted å sove.

Nye juridiske utfordringer dukket opp i takt med bølgene i prostitusjonsmarkedet. Rett til helsehjelp, bolig og økonomisk støtte. Barns rettigheter. Dokumentasjon for refleksjonsperioden. Advokatbistand, oppholdstillatelse og Dublin-forordningen.

– Vi måtte finne ut hvordan man skulle løse ting, og det var veldig spennende å få utfordret seg på

juss som ennå ikke var anerkjent og akseptert.

PIONERARBEID

Årene fra 2006 til 2010 var en tid med store endringer. Ulike rettigheter ble kjempet frem. Rettslige avgjørelser ble tatt. Rundskriv og retningslinjer fra ulike myndigheter ble utarbeidet. Og litt etter litt ble det gradvis lettere å manøvrere seg i feltet.

– Vi fikk etter hvert en felles forståelse. Hva har du rett på? Hva kan vi gjøre? Det gjorde det mye lettere for alle som jobbet med dette feltet.

Mens NAV fikk på plass rundskrivene de trengte for å gjøre jobben sin, endte flere prinsippsaker i domstolene. Noen gikk helt til Høyesterett, hvor det blant annet ble fastslått at ofre hadde krav på å få tilbake økonomiske midler de var blitt fratatt gjennom utnyttelse i prostitusjon.

– Selv om Høyesterett bestemte at de skulle få erstatning, så fikk de i praksis ikke det fordi gjerningsmannen var over alle hauger og ikke hadde registrerte midler å ta av. Men det var et fint og viktig signal, synes jeg.

Silje legger ikke skjul på at arbeidet tidvis var tungt. Mange av sakene ble på avsluttet på grunn av henleggelse, utsendelse, eller fordi offeret forsvant.

– Jeg har sikkert hatt mer enn hundre ulike saker, men bare et titalls hvor vi virkelig fikk til noe som endrer et liv, sier hun stille.

Samarbeid på tvers av felt og myndighetsområder var en avgjørende faktor i sakene som kom i mål, med ROSA i en sentral rolle.

– ROSA fulgte opp fra A til Å. De var med på avtaler, støttet under politiavhør og sørget for trygghet gjennom hele prosessen. De la på en måte hele grunnlaget for at de fornærmede skulle være i stand til å stå i situasjonen.

– FRYKTER REPRESALIER

Gjennom sitt arbeid erfarte Silje at det ikke var uvanlig at frykten tok overhånd og ofre for menneskehandel kviet seg for å forklare seg for politiet.

– Det er det motsatte av hva man ser i mange andre straffesaker, hvor en som har vært utsatt ønsker å fortelle og bidra til at den som står bak blir dømt.

Bekymringen handlet sjeldent kun om egen sikkerhet, den retter seg også mot familien i hjemlandet.

– De er redde for konsekvensene av å fortelle. I saken jeg opplevde som mest plankekjøring hadde kvinnen vokst opp på barnehjem. Hun hadde ingen nære relasjoner og kunne forklare seg uten frykt for at noen skulle komme etter familien hennes. At noen skulle ta henne, kunne ROSA tilby beskyttelse mot.

Mange av kvinnene fryktet å bli sendt tilbake, og særlig om de hadde avslørt en bakmann eller kommet i konflikt med et kriminelt miljø.

ROSA fulgte opp fra A til Å. De var med på avtaler, støttet under politiavhør og sørget for trygghet gjennom hele prosessen.

– Det var et stort problem, som gjorde at mange av sakene falt sammen før de i det hele tatt kom i gang. Ofrene fryktet represalier og følte seg utrygge, både her eller der. Det var frustrerende for alle involverte, også for politiet.

HJELP I GRÅSONEN

Likevel fantes det unntak, som en mindreårig nigeriansk jente som klarte å bryte med miljøet i Oslo. Hun fikk rask behandling av sin asylsøknad og opphold ble innvilget. Det gjorde henne i stand til å samarbeide med politiet, som etter hvert førte til fellende dom.

Samtidig var saken ikke representativ for flertallet.

– Svært mange av sakene med de nigerianske kvinnene var preget av sterk frykt, trusler og press fra hjemlandet. Det gjorde det ekstra krevende å håndtere innenfor norske forhold, forklarer Silje.

Hun beskriver en vedvarende spenning mellom det juridiske feltet og hjelpeapparatet, og undrer seg over makten den juridiske definisjonen av menneskehandel har for ofrenes rettigheter.

– Det burde eksistert et apparat som også hjelper alle som er i gråsonen, poengterer hun.

ET VERDIG PUNKTUM

Det er flere år siden Silje førte sin siste menneskehandelssak. Jussen, som en gang var uavklart og spennende, ble etter hvert mer forutsigbar, og på et

tidspunkt kjente hun at hun hadde gjort sitt. I dag jobber hun med saker innen strafferett, familierett og opphavsrett under Advokatene Graasvold og Stenvaag.

Hun kan fortsatt kjenne engasjement for feltet. Erfaringene hun har gjort har satt seg, og brer seg utover rollen som advokat. Hun ville ikke ha vært dem foruten.

– Personlig har jeg lært veldig mye av å komme så tett innpå mennesker med helt jævlige bakgrunner. Det er mange skjebner rundt omkring, det er ikke det. Men denne brutaliteten og utnyttelsen er noe ekstra, fordi den begås mot folk som ikke har muligheten til å beskytte seg og ingenting å falle tilbake på. Det har vært en lærepenge for livet.

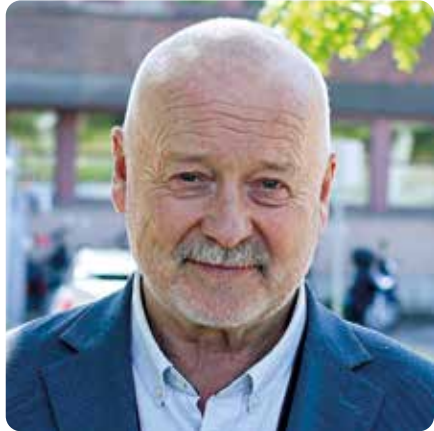
I den siste menneskehandelssaken hun fulgte representert hun en ung kvinne utnyttet ved en massasjesalong. Saken endte med fellende dom.

– Det ble en slags rettferdighet over situasjonen. Et fint sted å sette punktum.

Rune etterforsket noen av de største menneskehandels-sakene i Norge

Rune Sivertsen

– Om feltet ikke blir prioritert, da blir det heller ingen sak.

Det var som natt og dag da ROSA kom inn i bildet. Det var helt nødvendig å ha noen som kunne følge opp ofrene, slik at vi som politi kunne bruke tiden vår på etterforskning.

Det hele startet i 2003. Rune Sivertsen, etterforsker ved ransavsnittet i Oslo, ble kalt inn på sjefens kontor. Kunne han være med å ta en sak om mulig menneskehandel?

– Det var mitt første møte med feltet. Begrepet menneskehandel assosierte jeg med menneskesmugling, og det første vi som et team måtte gjøre var å lese oss opp på lovparagrafen, forklarer Rune, mer enn 20 år senere.

Foranledningen til forespørselen hadde funnet sted ved et mindre politikontor sør for Oslo. En venninne av offeret hadde varslet, og usikkerhet om hvor saken hørte hjemme førte den til ransavsnittet, som det mest nærliggende med tanke på hvor utnyttelsen hadde foregått og hva offeret hadde blitt utsatt for.

Med tilknytning til menn med kontakter høyt opp i systemet i Russland og Litauen ble saken klassifisert høyt og ressurser frigjort. En fornærmet ung kvinne ble til to, og etter hvert som saken rullet opp viste det seg at også andre kvinner hadde blitt utnyttet. Kun to fikk status som fornærmet i saken. De andre fikk status som vitne. – Saken vokste raskt i omfang, fra noe ledelsen trodde skulle være et

raskt avhør og ferdig med det, til å bli en av de aller største sakene jeg har jobbet med.

DEN FØRSTE SAKEN

– Det var «learning by doing», beskriver Rune når han tenker tilbake.

På kontoret til den rutinerte politimannen ringte telefonen til stadighet, og innimellom avhør, planlegging av utenlands besøk og skriving av rettsanmodninger ble han og kollegaene stilt spørsmål om rettigheter, beskyttelsestiltak og endring av navn. – I 2003 fantes det ingen ROSA, og vi i politiet var veldig usikre på hva som burde og kunne gjøres. Alt hjelpeapparatet i dag bistår med måtte vi gjøre selv, og selv om de utsatte hadde hver sin bistandsadvokat ble de veldig knyttet til oss i politiet.

Den tette kontakten med ofrene var på både godt og vondt. Uformelle samtaler ble benyttet for å skape en relasjon god nok til at de utsatte kvinnene i det hele tatt våget å snakke, samtidig som idealet om politiets objektivitet ble utfordret. – Vi må ha forståelse for at dette handler om mennesker i nød, og at det finnes grunner for at han eller

hun valgte en vei som til slutt endte i elendighet. Samtidig er det en balansegang som ikke må gå for langt. Lar du deg drive for mye av empati, klarer du ikke å være objektiv, forklarer Rune.

Da ROSA ble etablert i 2005 gikk det ikke upåaktet hen hos politiet. Rune husker at han på ett tidspunkt følte lettelse over at andre kom inn, og tok over det han og kollegaene hadde brukt alt for mye av sin tid på. – Det var som natt og dag da ROSA kom inn i bildet. Det var helt nødvendig å ha noen som kunne følge opp ofrene, slik at vi som politi kunne bruke tiden vår på etterforskning.

Gjennom opprullingen av saken ble bakmannsapparatet identifisert. Etter en lang prosess ble fire menn dømt til fengsel i henholdsvis 11, 5, 4 og 3 år, for medvirkning til menneskehandel, medvirkning til prostitusjonsvirksomhet, gruppevoldtekt og legemsbeskadigelse. Anke til Høyesterett ble nektet fremmet.

ET FELT I BØLGEDALER

For Rune ble saken fra 2003 retningsgivende for årene som kom. Flere menneskehandelsaker ble etterforsket

under ransavsnittet, før han ble en del av Politiets Stopp-prosjekt i 2008. Siden den gang har han vært en del av feltet, noen perioder som del av et større team og andre alene.

– Feltet har gått i bølgedaler. I noen perioder har det vært greie budsjetter, mens det i andre har vært nedprioritert. Sann var det frem til jeg gikk av med pensjon i 2021.

Rune mener mangel på ressurser har stor påvirkning på helheten, og at det i skyggen av enkeltsaker som blir prioritert, finnes en rekke som henlegges, ofte fordi det ikke er nok ressurser eller kapasitet til å gjøre de nødvendige etterforskingskrittene. – Jeg mener menneskehandel bør ha samme prioritet som drap og voldtekt. Om feltet ikke blir prioritert ..., da blir det heller ingen sak.

Samtidig peker han på at feltet er krevende i seg selv, både juridisk og menneskelig. – Paragrafen har høy terskel for å kalle noe menneskehandel og det finne mange tilfeller av grov utnyttelse som ligger tett oppunder. Samtidig er mange av ofrene ambivalente til å ta imot hjelp. De er redde og traumatiserte, og gir ikke fra seg nok

informasjon til å kunne klassifisere saken som menneskehandel. De frykter bakmennene og konsekvensene det vil ha for sin familie.

– ALT HENGER SAMMEN

Selv om han har gått av med pensjon, går Rune fortsatt av toget på Oslo Sentralbanestasjon flere ganger i uken. Derfra finner han veien til Politiets utlendingsenhet på Tøyen. – Istedenfor å være på bingo, sier han med et smil. Han liker å holde en fot innenfor.

I ettertid ser han ting i perspektiv. – Dette feltet trenger et sterkere fokus på sakene som i dag ligger tett oppunder menneskehandel. Vi kommer ikke videre uten sterkere fokus på arbeidslivskriminalitet og hallikvirksomhet.

En viktig del av nøkkelen mener han ligger hos politiets forebyggende arbeid.

– Det nytter ikke å sitte og vente på at sakene skal komme inn. De færreste melder ifra til politiet at de er et offer. Vi må ut. Vi må snakke med prostituerte og andre som kan befinne seg i miljøer hvor det foregår utnyttelse. Vi må fange opp informa-

sjon, registrere, sette sammen og tørre å stille spørsmålet: Kan dette være en form for utnyttelse?

Samtidig er Rune realist. Han vet at det er vanskelig og at det alltid vil være en kamp om hvilke felt som prioriteres. Hva som regnes som viktigst og hvordan midlene fordeles. – Til syvende og sist er det opp til politikerne. Det hjelper ikke med handlingsplaner om det ikke følges opp av bevilgninger. Alt henger sammen og en etat kan ikke løse dette alene. Menneskehandel er et samfunnsproblem som krever samarbeid.

En historie om overlevelse

«Polina» ble misforstått som barn og utsatt for grov utnyttelse når hun var voksen. Nå ønsker hun trygghet for seg selv og sine barn.

PÅ ET KRISESENTER:

Når «Polina» er stresset begynner hun å rydde. Alt plager henne, hun er redd for å være til bry og for å se stygg ut. Ordene hun har lyst til å si er utydelige, de vil ikke ut.
– *Jeg blir overveldet når andre ikke forstår meg.*

Om systemet ikke fungerer, som innlogging på Helse-Norge eller i en nettbank, eller samtalen hun har ventet på blir utsatt, føler hun seg hjelpeløs. Hun sammenligner seg selv med et barn, mens kontaktpersonen på krisesenteret er hennes mor.
– *Jeg prøver å stole på at hun holder meg.*

Tillitten hun har opparbeidet seg til kontaktpersonen gjør henne ekstra urolig for nyheten hun nettopp har fått fra sin bistandsadvokat. Informasjon om hvor hun bor har lekket ut, og sammen med barna må hun mest sannsynlig flytte videre.
– *Det er tungt. De ansatte har blitt som familien min.*

STARTEN – I ØST-EUROPA:

Da hun var liten lærte hun at ingen andre enn henne selv kom til å løse problemene som oppstod. Familien var preget av tidligere generasjoners undertrykkelse og et system som aldri var på deres side. Rundt kjøkkenbordet stod stolen til hennes far tom,

mens hennes mor vegret seg for å i det hele tatt spise.

«Polina» var mye sammen med sin bestemor.
– *Hun forstod at jeg var annerledes enn andre barn.*

Den lille jenta var langt fremme intellektuelt. Hun søkte hele tiden etter kunnskap og kunne ligge våken på natten for å lese bøker. Når morgenen kom fortsatte hun. Sosiale relasjoner var vanskelig. Hun var ikke interessert i å bygge vennskap og trakk seg unna andre barn. Hun ble mobbet, misforstått og sett på som arrogant av de andre. Det var ingen som kunne beskytte henne mot utenforskapet.

I voksen alder har hun fått diagnosen Asbergers Syndrom.

FORTSETTELSEN – I SENTRAL-EUROPA:

På grunn av politisk forfølgelse og en truende eksmann tok «Polina» med seg barna over landegrensen. Som den første i sin familie hadde hun tatt høyere utdanning og skilsmissen fra en mann som nektet å forsørge sine barn hadde utløst en personlig og politisk oppvåkning.

Hun hadde svart med å avsløre hans og andre høytstående menns rolle i alvorlig økonomisk kriminalitet.

Forventningen om at alt kom til å ordne seg i et nytt land vokste da hun fikk sin første jobb. Skuffelsen var desto større da hun mistet den like etter. Andre forsøk på å søke jobber ble avvist på grunn av hennes nasjonalitet. Hun opplevde systemet dypt urettferdig. Hvordan skulle hun klare å forsørge sine barn?

Kunne en kvinnelig innehaver av et massasjeinstitutt bli redningen?
– *Hun ga meg komplimenter, jeg ble lovet god inntekt og mulighet for oppholdstillatelse.*

Tilbudet virket forlokkende. I dag ser hun at vanskene hun har med å tolke sosiale signaler, var medvirkende til at det tok tid før hun forstod at noe var galt
– *Ingen fortalte meg at jeg måtte ta av meg klærne og at en del av jobben var å gjøre «kropp til kropp massasje».*

MASSASJEINSTITUTTET

Gradvis ble «Polina» trukket inn i en situasjon hun ikke forstod rekkevidden av. Underliggende lå trusselen om tap av inntekt og oppholdstillatelse. Med to barn og en syk mor i hjemlandet følte hun seg fanget i et system hun ikke kunne komme ut av.

Nettverket rundt massasjeinstituttet var omfattende. Forbindelsene var vevd inn i hverandre og alle var rike og mektige. «Polina» forteller at eierne av salongen betalte videre til kriminelle som beskyttet dem.
– *Vi kalte eierne for «body lords».*
De var en slags blanding av utleiery av mennesker og halliker.

Tiden som fulgte bestod av å betjene kunder. I følge «Polina» hadde de fleste god økonomi og var i viktige posisjoner. Fra å utføre massasje og seksuelle tjenester i salongen, begynte jentene å bli sendt ut.

«Polina» forteller at hun ble kjørt rundt av en sjåfør, som også fungerte som sikkerhetsvakt. Han instruerte henne i hva hun skulle gjøre. Noen ganger ble hun sendt til selskaper med mange menn. Ordren var «all inclusive».

For å overleve delte hun seg i to. Karakteren hun var i salongen administrerte kroppen, mens den andre delen var henne selv.
– *Det har alltid vært en slags distanse mellom kroppen min og meg.*

I hjemlandet ringte det på moren sin telefon. De snakket sammen jevnlig.
– *Det jeg ikke kunne fortelle henne var at jeg hadde blitt voldtatt av 15 menn.*

AVSLUTNINGEN – I NORGE

Redningsmannen var en norsk kunde. Han ville ikke ha sex, men være en venn. Hun følte seg sett og hørt, og tilliten mellom dem vokste gradvis. Hun fortalte sin historie.

«Jeg lover å hjelpe deg», sa han. Hun ønsket å tro på han. Han ville at de skulle gifte seg, med argument om at det ville hjelpe henne bort fra den vanskelige situasjonen hun var i.

Til slutt ga hun etter og tok med seg barna til Norge.
– *Den første dagen var fantastisk. Han var omsorgsfull og inviterte oss inn. Den neste dagen spøkte han om at han hadde fått seg «tre slaven».*

I tiden som kom fulgte grove seksuelle overgrep, vold og kontroll.
– *Selv i massasjesalongen var det ingen som voldtok meg som han.*

Etter en voldsepisode fikk hun hjelp av en politikvinne. Hun og barna ble fraktet til et asylmottak. Her fortalte hun om årsakene til at hun verken kunne dra hjem eller til landet hvor hun sist var registrert. Hun ble satt i kontakt med ROSA.
– *Jeg er dypt takknemlig*

I løpet av månedene «Polina» har oppholdt seg på krisesenteret har hun vokst. Hun tror ikke lengre at

hun er dum. Stadig oftere erstattes følelsen av å være et offer, med følelsen av å være en helt. Hun tillater seg å være sårbar. «Det er lov til å gråte og vise følelsen», forteller hun seg selv.
– *Tenk, før gikk jeg alltid rundt med et smil.*

Truslene som henger over gjør henne søvnløs. En del av håret på hode har falt av på grunn av stress. Hun har klippet det som var igjen.
– *Jeg føler meg utrygg hele tiden. Hun vet at navnet hennes er offentlig i hjemlandet. Hun er kjent med at hennes tidligere kjæreste har flere alvorlige dommer. Hun er redd for å møte sine tidligere kunder og for at nettverket hun tidligere var en del av har forgreninger til Norge. På grunn av situasjonen, er hennes refleksjonsperiode utvidet.*

– *ROSA har hjulpet meg med bolig og transport, med aktiviteter til barna, med klær og mat. De svarer på alle mulige spørsmål. Jeg opplevde at de har gjort mye i kulissene for å hjelpe meg.*

Hun understreker at hjelpen hun har fått har vært avgjørende, både praktisk og følelsesmessig, i en svært vanskelig tid.
– *Jeg er dypt takknemlig.*

Ingen fortalte meg at jeg måtte ta av meg klærne og at en del av jobben var å gjøre «kropp til kropp massasje».

ROSA-rommene på Oslo Krisesenter

Kristin Berntsen

To rom bak en anonym dør på Oslo Krisesenter disponeres av ROSA. På hver av dem står nyoppredde senger klare for å ta imot akutte plasseringer.

– Veldig mye menneskehandel blir identifisert i Oslo, og det er nødvendig å ha akutte botilbud. Det kan være i helgen eller på natt, for eksempel i forbindelse med at politiet har gjennomført en razzia, forklarer fagrådgiver og prosjektansvarlig ved Oslo Krisesenter, Kristin Berntsen.

Hver gang en ny kvinne som antas å være utsatt for menneskehandel kommer inn til Oslo Krisesenter, kobles ROSA på. Risikovurderinger og kartlegging av mulig menneskehandel gjøres i samarbeid mellom politiet og ROSA.

ET SKRITT PÅ VEIEN TIL HJELP

Mens ROSA bestemmer hvem som skal få tilbudet om ROSA-rommene og hvor lenge, står Oslo Krisesenter for den sosialfaglige oppfølgingen. De sørger for trygghet, stabilisering og nødvendig helsehjelp.

– Vår jobb er å få dem til å ville være her, i hvert fall for en natt eller til man i løpet av helgen har roet ned situasjonen.

Informasjon om videre hjelpetilbud gis så fort kvinnen er klar til å ta imot og selv kan vurdere om dette er noe hun ønsker.

– Om hun ikke vil ha hjelp der og da, får hun i det minste informasjon om at tilbudet finnes.

I 2024 var rundt 20 kvinner innom akuttrommene. Flere tok imot videre hjelp og tilrettelagte botilbud etter oppholdet. At hverdagslivet skal gå videre, også for kvinner utsatt for menneskehandel, tror Kristin det kan være lett å glemme.

– Jeg tror mange som møter denne gruppen blir veldig opptatt av at de har vært utsatt for seksuelle overgrep og prostitusjon under tvang. Kvinnene selv ønsker ofte hjelp til å kunne leve normale liv, ha sin egen leilighet og kunne betale strømregningen, forklarer hun.

UTLÅNT TIL ROSA

Kristin er en av få som både har jobbet på Oslo Krisesenter og i ROSA. Året hun var utlånt fra sin faste stilling husker hun godt.

– Det var lærerikt, men en helt annen måte å jobbe på.

Selv om hun så at mange kvinner fikk hjelp, syntes Kristin arbeidet var krevende. Mens hun var vant til å hjelpe mennesker som hadde mange muligheter, var dette annerledes. Hun så på nært hold hvordan grunnleggende fattigdom, fravær av rettigheter, manglende oppholdstillatelse og flaskehalser i lovverket begrenset kvinnene hun møtte.

– Vi visste at det bare var midlertidig. Noen ganger i seks måneder, andre ganger i ett år. Etter det ble de tilbakeført, på den tiden ofte til Italia og sannsynligvis også til Nigeria.

KVINNENE UTEN RETTIGHETER

Kjennskapen Kristin har til feltet strekker seg tilbake til begynnelsen av 2000-tallet. Som utdannet sosionom var hun ansatt som hovedkontakt på Oslo Krisesenter, hvor hun fulgte opp kvinner og barn som bodde over lang tid.

En dag kom en student inn på kontoret. Hun skulle i praksis og het Leila Langdalen Sbai.

Krisesenteret som den gang var i utvikling, fra å være et senter med flat struktur drevet av aktivister og frivillige til å bli en institusjon med høy faglig forankring, var opptatt av fagutvikling. Kristin fordypet seg i vold i storfamiliekontekst. Leila var opptatt av gruppen med kvinner som kom inn på ordinært grunnlag, samtidig som de hverken hadde penger eller rettigheter.

– Vi grublet mye rundt dette: Hva kom det av at de ikke hadde noen rettigheter i Norge?

Skal vi bekjempe menneskehandel på alvor, må vi gi mennesker reelle alternativer. Det handler om å skape muligheter – gjennom kvalifisering og utdanning, trygge arbeidsplasser og samarbeid på tvers av landegrenser. Folk må ha noe å returnere til.

Spørsmål som hvorfor det ikke var mulig å finne en ny bolig, hva kjæresten egentlig levde av og hvor pengene fra sexsalget ble av meldte seg. Kristin så Leila systematisere informasjon, snakke høyt om temaet og stadig grave dypere. Etter hvert ble det tydelig at dette handlet om organiserte bakmenn.

Med menneskehandel som et etablert tema hos Oslo Krisesenter, var veien til samarbeid kort da ROSA ble etablert i 2005. Som en del av samarbeidet settes ROSA-telefonene automatisk over til Oslo Krisesenter etter arbeidstid.

Gjennom å ha fulgt feltet over lang tid, er Kristin spent på hvilken retning det beveger seg fremover.

– Skal vi bekjempe menneskehandel på alvor, må vi gi mennesker reelle alternativer. Det handler om å skape muligheter – gjennom kvalifisering og utdanning, trygge arbeidsplasser og samarbeid på tvers av landegrenser. Folk må ha noe å returnere til.

OSLO KRISESENTER OG KOMPETANSESENTER FOR VOLD I NÆRE RELASJONER UTFØRER OSLO KOMMUNES LOVPÅLAGTE KRISESENTEROPPDRAG.

HVA ER DET?

Et døgnåpent, lavterskel hjelpetilbud for personer utsatt for vold i nære relasjoner – fysisk, psykisk, seksuell, økonomisk eller andre former.

HVEM KAN FÅ HJELP:

Kvinner og menn, med og uten barn, unge, eldre, LHBT+-personer og personer utsatt for æres-relatert vold eller menneskehandel.

TILBUD:

- Døgnåpen hjelpetelefon
- Samtaler, råd- og veiledning
- Midlertidige beskyttede botilbud
- Juridisk veiledning
- Samarbeid med andre hjelpeinstanser
- Chat-tjeneste for unge (Unge Relasjoner)
- Kurs, gruppe og nettverk

ÅPNINGSTIDER: DØGNÅPENT - 24/7

TELEFON: 22 480 380

NETTSIDE: WWW.OSLOKRISESENTER.NO

Ingen henvisning er nødvendig. Alle tilbud er gratis, og du kan ta kontakt direkte.

Krisesenteret har en streng taushetsplikt og kan ikke dele opplysninger eller involvere andre instanser uten samtykke.

= ROSA

Leila Langdalen Sbai

Som fagansvarlig i ROSA kan Leila Langdalen Sbai gå rett fra en høring i justiskomiteen til å veie kofferter på post i butikk hos REMA 1000. Hun er tett på både systemnivå og hverdagslivets praktiske detaljer.

At rollen som fagansvarlig i ROSA er mangfoldig, er det liten tvil om. Spennet går fra å drøfte alvorlige problemstillinger med ansatte i justisdepartementet, til å haste videre til Oslo kriesenter for å bistå en kvinne som skal flytte. Koffertene hadde overvekt og skulle sendes til Bodø. – Og veldig mye imellom, sier Leila med et smil.

EN ANNEN TID

Leilas vei inn i arbeidet mot menneskehandel begynte i 2001. Som sosio-
nomstudent hadde hun praksis på Oslo Kriesenter, og en dag kom to kvinner fra Bulgaria inn døren. De var begge utsatt for grov vold av en hallik. – De falt utenfor målgruppen vold i nære relasjoner og hadde ingen rettigheter i Norge. Ingen visste helt hva vi skulle gjøre, forteller Leila.

HUN NØLTE IKKE.

– Jeg tok dem i hånden og fulgte dem opp til NAV Grünerløkka. Jeg fortalte at jeg var student og hadde med meg to damer som ikke hadde penger til å reise hjem.

I årene som fulgte, endret bildet seg. Flere kvinner fra Nigeria begynte å oppsøke kriesenteret, ofte med historier om tvang, utnyttelse og organisert kriminalitet. Det fantes lite kunnskap om fenomenet, og Leila

tok initiativ til å samle informasjon, dokumentere mønstre og systematisere erfaringene.

– Etter hvert meldte kriesentrene behovet inn til Kriesentersekretariatet. Det dannet grunnlaget for søknaden som senere gikk til Justisdepartementet om å etablere ROSA.

Gjennom sin rolle ved Oslo Kriesenter samarbeidet hun tett med ROSA frem til 2013.

– Med ROSA kom det gradvis mer struktur og tydeligere retningslinjer i arbeidet rundt de utsatte kvinnene.

– VI KASTER OSS RUNDT OG TAR TELEFONEN

Tilbake til ROSA sine kontorer i 2025. Det er 12 år siden Leila byttet arbeidsplass.

En kopp kaffe og to telefoner står på pulten foran henne. En vanlig arbeidsdag innebærer rundt 20 telefonsamtaler, med brukere, ansatte på kriesentre, politi og bistandsadvokater. Hun veileder tilrettelagte botilbud, gir råd i komplekse situasjoner og svarer på den nasjonale hjelpelinjen for ofre for menneskehandel.

– Vi kaster oss rundt og tar telefonen. Vi ønsker ikke å si nei og sette opp en time neste måned. Da kan den som ringer ha ombestemt seg og ikke lenger ønske hjelp.

«ROSA-telefonen» ble etablert i 2005. I 2017 ble mandatet utvidet til også å omfatte utnyttelse i arbeidslivet. Linjen er åpen for alle som kommer i kontakt med menneskehandel, enten man selv er utsatt, eller er en fagperson som trenger råd og veiledning. Likevel opplever Leila at mange fortsatt ikke kjenner til tilbudet. Det er ofte politiet eller ansatte i hjelpeapparatet som tipser om at hjelpelinjen finnes.

Et flertall av henvendelsene kommer fra ansatte ved asylmottak, kriesentre og andre hjelpetjenester, med behov for råd og veiledning. I tillegg kommer henvendelsene hvor mennesker utsatt for grov utnyttelse selv tar kontakt, som det i det siste har vært en økning av.

En viktig del av Leilas arbeid er å dele kunnskap videre. Hun blir ofte invitert som innleder eller foreleser når det arrangeres kompetansehevende tiltak – enten det er i regi av politi, grensevakter, høyskoler og universiteter, eller på sykehus. Der formidler hun erfaringene fra feltet, med konkrete historier og praktiske eksempler som gjør tematikken nært og gjenkjennelig, samtidig som hun tydelig viser sin faglige tyngde som ekspert på menneskehandel.

– Vi ser det hver gang: Etter et kurs eller en forelesning øker antallet telefoner til ROSA. Plutselig begynner

ansatte å stille spørsmål ved saker de allerede har mellom hendene. De lurte på om kvinnen de møter på mottaket, pasienten på sykehuset, eller personen de stanset på grensen kan være utsatt for menneskehandel. Det viser hvor viktig kunnskap er. Når man først får øye på fenomenet, blir det vanskelig å overse, forklarer Leila.

For henne er det en påminnelse om at ROSAs arbeid ikke bare handler om direkte bistand til de som ringer, men også om å bygge kompetanse i hele hjelpeapparatet. Hver forelesning kan være starten på at en ny sak blir oppdaget – og at en utsatt person får den hjelpen hun trenger.

– DET STARTER ALLTID MED BRUKEREN.

I et felt som hele tiden er i endring, med nye former for utnyttelse, nye digitale plattformer og stadig endrede metoder for rekruttering og kontroll, understreker Leila behovet for å være tett på dem det gjelder. – Trendene skifter fort. Gjennom brukerkontakt oppdager vi mønstre.

Hun forklarer at oppfølging av brukere og politisk arbeid henger sammen, ved at erfaringer systematiseres og løftes.

– Erfaringene fra feltet gir en innsikt man ikke kan lese seg til. Det er grunnpilaren i vår videre formidling.

ROSA arbeider på mange ulike nivåer, som råd og veiledning, kompetanseheving og politisk påvirkning, men alt bunner i ett utgangspunkt. At feltet er stort og komplekst, gjenspeiles i henvendelsene til hjelpelinjen. Mange tar kontakt om saker som befinner seg i grenseland mellom grov utnyttelse og menneskehandel.

– Det starter alltid med brukeren. Uten deres stemmer hadde vi ikke kunnet løftet dette opp på et overordnet nivå.

EN DEL AV HELHETEN

I tillegg til å være en nasjonal aktør, er ROSA del av et internasjonalt fagmiljø. Leila forteller at det tette samarbeidet med andre land er avgjørende for fagutviklingen.

– Prosjekter og samarbeidspartnere i andre land holder oss oppdaterte på trender og utvikling internasjonalt. Dette tar vi med oss hjem og bruker til å utvikle faget videre.

ROSA inngår i nettverket rundt GRETA, Europarådets ekspertgruppe som påser at medlemslandene overholder sine forpliktelser etter Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel. Representanter fra hele Europa møtes én gang i året i Strasbourg. I et lite felt har det faglige fellesskapet stor betydning, både for kvalitet og felles forståelse.

Også nasjonalt har ROSA tette samarbeid, på tvers av fag og etater. Leila nevner alt fra politi, UDI og asylmottak til grensekontrollen på Gardermoen, hvor ROSA underviser årlig. Leila har vært en sentral pådriver for å styrke kriminalomsorgens evne til å identifisere personer som er utsatt for menneskehandel i fengsel. Arbeidet hennes er forankret i internasjonale forpliktelser, som Europarådets kon-

vensjon, og ivaretar prinsippet om straffrihet for dem som blir utnyttet til å begå straffbare handlinger som del av menneskehandelen. Det var på hennes initiativ at ROSA og Kriminalomsorgen inngitt partnerskap på feltet i 2017.

– Vi går inn i fengselet, snakker med den det gjelder og kartlegger hva som har skjedd. Derfra kan vi systematisere informasjonen og løfte den videre til politi, påtalemyndighet og Riksadvokaten.

MENNESKEMØTER MED MENING

Etter over 20 år i feltet står Leila fortsatt tett på brukerne. – Det er essensen av ROSA, sier hun.

Det hun husker aller best, er ikke nødvendigvis de store møtene eller systemendringene, men menneskene og historiene.

– Det er alle sakene jeg har vært med på. Det å kunne ringe en utsatt kvinne og fortelle at hun og datteren får bli i Norge. Det er det største.

I grenseland

Anniken Killingstad-Kristoffersen

– Hvor går grensen mellom organisert hallikvirksomhet og menneskehandel?

Bistandsadvokat Anniken Killingstad-Kristoffersen mener tiden er inne for å se nærmere på spørsmålet, både i straffelovgivningen og i rettspraksis.

I et felt i endring, med stadig nye former for utnyttelse, er spørsmålet aktuelt. Kanskje er tiden inne for å vurdere en justering eller utvidelse av straffeloven, undrer Anniken.

– DAGENS LOVVERK SETTER LISTEN HØYT

Menneskehandel er regulert i straffeloven § 257, og omfatter rekruttering, transport, mottak eller utnyttelse av personer gjennom vold, trusler, tvang, misbruk av sårbarhet eller annen utilbørlig adferd.

– *Menneskehandelsbestemmelsen i norsk straffelov er streng. Jeg opplever at saker faller utenfor bestemmelsen, til tross for at de fornærmede er identifisert som ofre for menneskehandel etter definisjonen til Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel, sier Anniken.*

Bistandsadvokaten, som fikk innblikk i sin første menneskehandelssak i 2015, mener dagens lovverk legger listen høyt. Samtidig peker hun på at overgangen til utnyttelse ofte skjer gradvis, og derfor kan være vanskelig å få tak på.

– *En person kan ha inngått en tilsynelatende frivillig avtale, før situasjonen gradvis utvikler seg til ren utnyttelse.*

Om saken vurderes som en halliksak og ikke en menneskehandelssak, anses den utsatte ikke lenger som en fornærmet, men som et vitne, med påfølgende tap av rettigheter, forklarer Anniken. Hun mener det kunne være nyttig å få prøvd flere saker for retten.

– *Hvor går grensen mellom en hallik-sak og en menneskehandelssak?*

BEVISKRAVET STOPPER SAKENE

For mange menneskehandelssaker blir kravet til bevisførsel stående som en barriere, og de kommer aldri frem til domstolen.

– *Det er juridisk krevende å ha nok bevis til å ta ut tiltale og få en domfellelse.*

Flere faktorer kompliserer dette bildet. Herunder bruk av kallenavn, kommunikasjon på plattformer som slettes eller via midlertidige sim-kort, og at truslene ikke fremsettes direkte. Små konkrete bevis, som en vipps-transaksjon, en leid leilighet eller en slettet melding, er alene ofte ikke tilstrekkelig for å bevise den utnyttelse eller tvangen straffelovens bestemmelse krever.

– *Å dokumentere at en fornærmet er utnyttet i en sårbar situasjon, forutsetter ofte at den fornærmede er villig og i stand til å fortelle hvorfor man var sårbar, forklarer Anniken.*

Noen vegrer seg for å fortelle, mens andre har vanskelig for å sette ord på hva de har vært igjennom. De fleste frykter konsekvensene.

– *Mange fornærmede kjenner frykt for å gjøre noe man ikke har fått beskjed om. Frykten handler ikke nødvendigvis om direkte trusler, men om at bakmannen har et nettverk i hjemlandet som kan sette den fornærmede eller familien i fare.*

En stor andel saker faller fra hverandre fordi det er vanskelig å dokumentere hva som har skjedd.

– *Jeg har opplevd at etterforskere mener de sitter på en menneskehandelssak, mens påtalejuristene konkluderer med at bevisene ikke holder. Beviskravet bør være strengt, samtidig som det er frustrerende når en sak henlegges på grunn av manglende bevis.*

Menneskehandelsbestemmelsen i norsk straffelov er streng. Jeg opplever at saker faller utenfor bestemmelsen, til tross for at de fornærmede er identifisert som ofre for menneskehandel etter definisjonen til Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel.

FRA REDSEL TIL MESTRING

Med 10 år i feltet har Anniken opparbeidet seg bred erfaring som bistandsadvokat for fornærmede i menneskehandelssaker.

– *Jeg liker å jobbe med mennesker. Det er givende å se utviklingen, fra første møte fylt av usikkerhet og redsel, som gjennom etablering av trygge rammer gjennom tilbud fra ROSA og oppholdstillatelse gir mestrings og kontroll over eget liv.*

Hun trekker frem samarbeid som en viktig faktor for å lykkes.

– *I første møte spør jeg alltid om opphevelse av taushetsplikt, slik at hjelpeinstansene rundt kan samarbeide for best mulig ivaretagelse av rettighetene på tvers av fagområder i samråd med klient. Med samarbeid kan vi spille hverandre gode.*

Sagt om ROSA

ROSA sitter med en kompetanse som vi har trengt hele tiden. Det er veldig lett å ringe til dem, vi utfyller hverandre og støtter hverandre når det er vanskelige situasjoner.

Kristin Strandengen, Marita Woman

For meg representerer møtet med ROSA en av de største endringene i livet mitt. Og mest sannsynlig, om det ikke hadde vært for ROSA.... Jeg vil ikke forestille meg hvor jeg ville ha vært nå.

Alejandro

I kompliserte saker er vi i dialog med ROSA. Det er svært nyttig.

Lars Mamen, Fair Play Bygg

Det er første gang jeg lever et normalt liv. Uten ROSA vet jeg ikke hvor jeg ville vært. De har gitt meg trygghet, verdighet og en ny start.

Madeline

Det er som at ROSA er bestevennen vår, vi snakkes ofte. Kanskje ikke hver dag, men flere ganger i uken. ROSA er viktig for oss.

Linn Heimberg, Adora

Jeg kan egentlig ikke få rost ROSA nok. Som institusjon har de vært unike i forhold til å få til noe for ofrene, både på kort og lang sikt. Jeg kunne ringe når som helst, og om det så var 4 på natten svarte de; «det ordner seg, vi kommer».

Rune Sivertsen, politi

ROSA er tett på målgruppen sin, på krisesentrene og på andre instanser, og har virkelig fått til noe i dette feltet. Det er unikt hvordan de klarer å omformulere praktisk kunnskapen til akademisk kunnskap, og motsatt.

Kristin, Oslo Krisesenter

ROSA er veldig opptatt av dette med aktiviteter og å skape gode minner. De er gode på å finne midler, og oppfordrer oss til å søke. I fjor lagde vi en plan for hele sommeren, hvor det blant annet var tur til Tusenfryd, for kvinnene og deres barn.

Ingrid, Lauras hus

Jeg er utrolig takknemlig for alt ROSA har gjort for meg. De ga meg en sjanse, ett nytt liv. Jeg fikk et normalt liv på Krisesenteret, selv om det bare var i seks måneder. Men det var nok for meg til å få samlet tankene mine.

Noor

ROSA har en unik rolle i landet vårt. Det er ingen som gjør den jobben slik de gjør den. De er et kompetanseorgan og jeg tror de overlever fordi de markerer seg så sterkt.

Wanja

I fremtiden ønsker jeg å hjelpe kvinner og deres barn. For meg handler det om å gi tilbake.

Valeria

Jeg er takknemlig for at ROSA har hatt stå-på-vilje i 20 år, at de har hatt evnen til å tenke nytt og spennende på flere områder og til å stå løpet ut når det gjelder å følge opp personer i nød. De har gjort en jobb det står respekt av.

Jan Austad,

Å samarbeide med ROSA var helt avgjørende for å få ting til å til å fungere i praksis. De fulgte opp fra A til Å, fulgte til avtaler og var med som støtteperson hos politiet. De skapte på en måte hele grunnlaget for at de fornærmede var i stand til å i det hele tatt stå i situasjonen.

Silje Elisabeth Stenvaag

ROSA har hjulpet meg med bolig og transport, med aktiviteter til barna, med klær og mat. De svarer på alle mulige spørsmål. Jeg opplevde at de har gjort mye i kulissene for å hjelpe meg. Jeg er dypt takknemlig.

Polina

På innsiden av Lauras hus

Ingrid Fallstein

**Hvordan skaper man trygghet i en utrygg tilværelse?
– Det handler om å beholde roen, selv når situasjonen er krevende, sier leder Ingrid Fallstein.**

I en helt vanlig boligblokk, i et helt vanlig kvartal i en av Oslos bydeler ligger Lauras hus. Låste dører og manglende navneskilt er det eneste som skiller oppgangen fra hvilken som helst annen oppgang, og ingen av de som passerer på gateplan har anelse om at vinduene ovenfor tilhører et døgnbemannet botilbud for kvinner utsatt for menneskehandel. *– Formålet med Lauras hus er å tilby en trygg bolig for kvinner antatt utsatt for menneskehandel og deres barn, forklarer Ingrid.*

Botilbudet er kalt opp etter Laura Nadheim, en pioner innen arbeidet for sårbare kvinner, og er en del av Kirkens Bymisjon. Tilbudet startet opp i 2009 og består i dag av 9 leiligheter, som hver har plass til en kvinne eller en liten familie. De fleste som flytter inn har akkurat søkt, eller skal til å søke, refleksjon, men også kvinner som er over i asylsporet kan bli boende.

– MANGE ER REDDE

Flere av beboerne lever med et alvorlig trusselbilde og er i konstant frykt. Mens noen ikke tør dra gardinene til side, synes andre at buskene utenfor vinduet er skremmende. Mareritt og dårlig søvn går igjen. Enkelte synes det er svært ubehagelig å bruke tolk, i bekymring for at informasjonen vil bringes videre. *– Mange er redde. Frykten er reell, spesielt for dem som har barn og familie, forklarer Ingrid.*

På den andre siden finnes beboere som opplever det for krevende å forholde seg til farene som følger med sin situasjon.

– Noen ønsker bare å leve normalt, møte venner og ha en god hverdag.

HVORDAN SKAPE TRYGGHET?

For å møte frykten, både den synlige og den som skjules bak en lukket dør, jobber Lauras hus systematisk med å skape trygghet. Det handler både om fysisk sikkerhet og om å hjelpe beboerne med å forstå sine egne reaksjoner. *– Enten man skal bli værende i Norge eller reise tilbake til hjemlandet, får man hjelp til å prosessere og forstå: Hva er det som skjer i kroppen og hvorfor går den innvendige alarmen selv om jeg nå er trygg?*

For å ivareta trygghet i fellesskapet må kvinnene som flytter inn til Lauras hus ha en viss bo-evne, ingen alvorlige psykiske lidelser eller utfordringer knyttet til aktiv rusbruk. *– Man må ha et ønske om å ta imot hjelp, forklarer Ingrid. Grunnleggende behov knyttet til søvn, kosthold og helse er det første som tas tak i når en ny kvinne flytter inn.*

– Først når kroppen får ro, er det mulig å jobbe med alt det andre. Vi jobber med å bearbeide, samtidig som fokuset rettes fremover. Hva ønsker du og hvordan skal vi best mulig bistå deg?

Samtidig må Lauras hus ta hensyn til sikkerheten og samarbeide med politiet om nødvendig. Ved innflytting vurderes de ulike sakene opp mot hverandre, for å sikre at det ikke finnes koblinger som kan skape konflikt eller sikkerhetsmessig risiko.

– VI TAR IMOT DET SOM KOMMER

For å kunne bistå, skape en god relasjon og sikre at kvinnene er trygge, må de bryte med bakmannsskap. For de kvinnene som har en følelsesmessig tilknytning til en eventuell bakmann, kan det å bryte all kontakt være krevende. For andre kjennes det trygt få støtte i denne prosessen. *– Det er kjempevanskelig. Vår strategi består i å være forutsigbare, gode, trygge og ikke-dømmende. Vi er til stede og tar imot det som kommer. Det handler om å beholde roen, selv når situasjonen er krevende, forklarer Ingrid.*

Hun forteller at mange har en tydelig ambivalens til hjelpeapparatet. Noen synes det er vanskelig å tro på at andre ønsker en vel, mens andre har utfordringer med å skille mellom de ansatte og resten av det offentlige systemet. *– Om et møte med en offentlig instans blir avlyst, så er det vi som gir dem beskjed og tar imot frustrasjonen over at ting tar lang tid.*

STYRKE I MOTGANG

Med tiden finner mange av beboerne ro. De henter frem iboende ressurser og mestring, til tross for krevende livssituasjoner. Mange lærer seg på kort tid både norsk og engelsk, står i en praksisplass, skaffer seg jobb på egenhånd, etablerer nettverk og trener. *– Jeg synes det er imponerende at de kommer seg opp og ut, og at de ønsker å ta tak i livene sine. Det er mye som er utenfor deres kontroll, men de gjør det beste ut av det og prøver så godt de kan å bygge en fremtid.*

At det noen ganger er konflikter i miljøet står ikke i veien for å ta godt vare på hverandre, hjelpe og støtte hverandre i hverdagen. Gjøre mål og aktiviteter bidrar til fellesskap, og mange bidrar med små og store oppgaver. *– Å ta imot hjelp og møte både oss og andre med respekt, selv om man har en dårlig dag, er i seg selv en stor ressurs.*

DE STØRSTE UTFORDRINGENE

Med bakgrunn fra arbeid i barnevernet, hos statsforvalteren og i psykiatrien har Ingrid de siste to årene vendt blikket mot menneskehandelsfeltet. *– De største utfordringene ...? Hun tenker seg om. – Fra vårt perspektiv handler det om hvordan alle rettigheter er linket opp mot straffesaken. Veldig få saker går igjennom, de blir henlagt eller man må vitne i en halliksak istedenfor en menneskehandelssak. Da mister man rettighetene og blir stående på bar bakke.*

Ingrid forteller at vi kan se en økende tendens med kvinner som har barn i grunnskolealder mellom 10-13 år. Per nå er dette så store barn at de faller utenfor målgruppen til Lauras hus. Dette er en fersk problemstilling som foreløpig står uten løsning med et egent botilbud. *– Dette utfordrer sikkerheten rundt tilbudet på nye måter. Til forskjell fra en baby, vil en 12 åring ha helt andre behov.*

Det finnes også andre gråsoner dagens tilbud ikke rommer godt nok ifølge Ingrid, som akutt plasseringer med kortsiktig kartlegging, botilbud for de som strever aller mest og tilbud til transpersoner. *– Jeg tror mange tenker at det ikke angår oss. Det har over en del år vært lite politisk oppmerksomhet knyttet til menneskehandel. Utfordringen er at det er lite synlig for allmenheten og det er større fokus rettet mot annen kriminalitet.*

KIRKENS BYMISJON, LAURAS HUS

- Er et døgnbemannet tiltak som tilbyr trygge boliger for kvinner utsatt for menneskehandel og dere små barn.
- Tilbyr tett sosialfaglig oppfølging. Oppfølgingsarbeidet ledes av sosialkonsulenter med sosialfaglig bakgrunn.
- Består av 9 leiligheter med tilknyttede fellesarealer som ligger i en boligblokk.
- Etablert i 2009, er statlig finansiert og underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. 6,5 årsverk fordelt på 10 ansatte.
- Samarbeider tett med ROSA og Oslo kommune ved HTSO og NAV Grønerløkka om inntak.
- Har som mål om å ivareta psykosomatisk helse, og arbeider aktivt med stabilisering av symptomer på opplevde traumer.
- Er opptatt av å møte beboerne på deres premisser og tilpasser arbeidet etter den enkeltes behov.
- Jobber prosessorientert med mål om å maksimere beboerens evne til å håndtere egen livssituasjon.
- Beboernes oppholdsgrunnlag setter rammene for deres rettigheter og avgjør botiden på Lauras hus. Botid er derfor svært individuell. Vår erfaring er at mange blir boende over flere år.

Hverdagsmagi på hemmelig adresse

Kristin Strandengen

Forunderlige ting kan skje når mennesker møtes rundt et kjøkkenbord. Også hos Marita Women.

Kjøkkenet hos Marita Women har skap fulle av bruktfunn, og er, ifølge avdelingsleder Kristin Strandengen, husets hjerte. Her bygges tillit over desilltermål og felles oppskrifter, mens krydder fra alle verdens hjørner fyller rommet, alt ettersom hvem som lager mat.

– Veldig ofte så sitter jeg bare ved kjøkkenbordet. Beboerne lager mat og vil gjerne at jeg skal smake, og det er da praten kommer i gang, smiler Kristin.

–ET HJEM OG EN HVERDAG

4 av de 5 kjøkkenskuffene, som hver og en er øremerket en beboer, er per i dag i bruk. Ofte er det matvarer i alle. Siden oppstarten i 2016 har boligen for antatte ofre for menneskehandel huset 23 kvinner. 5 barn har bodd sammen med sine mødre. Som initiativtaker kan Kristin fortelle at tanken bak botilbudet var å tilby et trygt sted med tett og daglig oppfølging til kvinner som er i, eller har søkt om, refleksjon.

– Vår rolle er å prøve å skape et hjem og en hverdag hvor det er fokus på helt basale ting, som mat, rytme i hverdagen og det å kunne fungere sammen med andre mennesker. Mange kommer hit med en vegg som er ganske tykk, og jobben vår blir å komme innenfor og etablere tillit. Det er et sted hvor de på en

måte skal få finne seg selv. Finne ut at de har ressurser, en egen vilje, et håp og en fremtid.

Kvinnen som har bodd lengst hos Marita Women ble i 5 ½ år. Hun er en av to beboere som har fått opphold i Norge.

– ENSOMHETEN ER VOLDSOM

Ofte høres småprat og latter fra fellesarealene i boligen, forteller Kristin. – Stemningen i huset er ofte god. Mange kommer hit med et uttrykk i ansiktet som på en måte er tungt og dødt, men så vokser det gradvis frem et mer levende blikk som viser at de allikevel er her.

Hun beskriver opparbeidelse av tillit som en langsommelig prosess. Aggresjon, redsel, ensomhet, søvnvansker og depresjon er naturlige reaksjoner på situasjonene beboerne har vært igjennom. Traumesensitiv omsorg benyttes som utgangspunkt for å forstå og møte atferd ut i fra traumene som ligger bak, og ikke atferden i seg selv.

– Ensomheten er ganske voldsom når man har opplevd at hverdagen i mange år har vært så brutal at man ikke klarer å snakke om det. Gjennom årene har vi lært å være tålmodige, samtidig som vi må utfordre på å søke felleskap.

HUSETS HJERTE

Som en arena for hverdagsliv og fellesskap, aktivisering av sanser og bro mellom kulturer står kjøkkenet sentralt.

– Det er veldig gøy å lære nye ting og det får man gjort her. I tillegg er det kanskje den enkleste arenaen for å være sammen. Her er det ingen slike «nå skal du sette deg ned å snakke med meg» samtaler, men vi jobber med å zoome oss inn på hvor de er og hva de har behov for der og da.

Som i andre hjem er praktisk arbeid er en viktig del av hverdagen. Takhøyden er stor, og det er ikke uvanlig å aldri ha brukt en støvsuger, satt på en vaskemaskin eller å ha skiftet på sengen.

– Samtidig har vi med voksne mennesker å gjøre, og det er hele tiden en balanse opp imot respekt for den enkeltes privatliv og hva de har med seg av egne erfaringer.

MANGEL PÅ ORD

Taushet rundt egen historie og opplevelse går igjen blant kvinnene som bor i huset. Ordene er ofte mangelfulle og godt pakket inn bæres historiene alene. Erfaringen er at tiden det tar før man klarer å si at dette har jeg faktisk vært igjennom er ofte svært lang. Mange lar være å fortelle familie og venner om situasjonen.

– Jeg tror noe av det handler om skam. Mange føler stor forakt for seg selv og tenker at alt sammen er ens egen skyld. En annen del handler om at det å sette ord på ting kan gjøre det mer virkelig og gi fysisk smerte i kroppen. I noen tilfeller skyldes tausheten redsel, religion eller at den utsatte ikke er klar for det.

Mangelen på ord er en utfordring for brukerperspektivet.

– Jeg er opptatt av at de som er utsatt må komme til orde. For å bedre forstå trenger vi å få frem deres språk og opplevelser. Samtidig er disse kvinnene lukket, de vil ikke fortelle noe særlig. En kvinne sa til meg at hun ikke vil dele sin historie før hun kan fortelle den uten at hun gråter hele tiden.

– VI MÅ SE ENDRING

Som en som på nært hold ser og står rundt utsatte for menneskehandel i hverdagen, er Kristin spent på hvilken påvirkning Regjeringens nye nasjonale strategi vil ha på praksisfeltet.

– Det er mye bra i planen, men vi må se endring. Per i dag er velferdssystemet vårt ikke tilrettelagt for denne gruppen. Uten personnummer ingen bank-id eller bankkonto og vi bruker utrolig mye tid på å få til de minste ting, som for eksempel helsetjenester

og tannlege. De trenger tilganger, slik at de kan utføre enkle handlinger som å betale for seg på Ruter.

Begrepet menneskehandel bruker hun mindre og mindre i sin arbeidsdag. – Brukerne vet ikke hva det er og kjenner seg heller ikke igjen i det. Vi sier heller at de har blitt utnyttet og utsatt for vanskelige ting.

GJENBRUK OG NYE BEGYNNELSER

Når Kristin ikke er på plass i boligen, er hun ofte å finne i lokalene til Marita-stiftelsens Second Hand butikker. Arbeidstrening er en del av tilbudet til stiftelsen, og med individuell oppfølging får beboerne hos Marita Women både innhold i dagen og nye ferdigheter.

I kulissene av de godt besøkte butikene holder et maskineri av hender det hele i gang. Nyankomne gjenstander sorteres, kunst takseres og elektronikk repareres. Store hauger med klær går igjennom og prises for salg.

– Den største seieren slik jeg ser det, er at man kan få et liv. Selv om personen bak ofte ikke blir straffet, er det også en måte å ta igjen på. Istedenfor å gå til grunne kan de gå videre, ta gode valg og leve.

Samtidig har vi med voksne mennesker å gjøre, og det er hele tiden en balanse opp imot respekt for den enkeltes privatliv og hva de har med seg av egne erfaringer.

Et nytt liv

Med pass og 100 pund i lomma rømte «Alejandro» fra et liv i utnyttelse. Reisen endte i Norge – hvor han for aller første gang føler seg trygg.

Gardermoen, en dag i november, kom en ung sør-amerikansk mann gjennom dørene i ankomsthallen. Flyet han nettopp hadde gått ut av, kom fra sørvest. Han reiste alene og uten en plan.

– Å sette føttene i bakken i Norge var en av de skumleste opplevelsene i mitt liv. Det var enda skumlere enn mange av tingene jeg opplevde i mitt hjemland. Til og med skumlere enn å ha en pistol rettet mot hodet.

«Alejandro» var medtatt etter reisen som startet i hjemlandet flere år tidligere, og som hadde ført ham gjennom Sør-Amerika, videre til USA og til slutt Europa. I den norske november kulda var han tom for heroin, og abstinensene rev i kroppen.

ET LIV I UTNYTTELSE

Noen dager tidligere hadde han klart å flykte fra boligen hvor han hadde blitt holdt de siste månedene. Mennene som hadde brakt ham dit prøvde å stoppe ham. Det eneste han fikk med seg var pass og 100 pund. Han fryktet at han ville blitt drept om han ble.

– Det var helt forferdelig. Folk kom og gikk hele tiden, det var møkkete og alltid fullt av sigarrøyk.

Historien han bar med seg fra reisen gjennom Sør-Amerika og USA hadde gjentatt seg, og en cocktail av seksuelle overgrep og utnyttelse, heroin og meta-amfetamin fylte dagene. – Jeg har gjort ting mange ville synes er frastøtende. Smerte var en naturlig del av hverdagen og jeg vet godt hvordan det er å ha sex med noen jeg ikke vil ha sex med.

Mens effekten av rusmidlene han ble servert døyvet opplevelsene der og da, er det hjelpen han har fått i ettertid som har gjort det mulig for han å fortelle.

ETTERDØNNINGER

Det «Alejandro» har vært gjennom har store konsekvenser.

– Når du har vært offer for menneskehandel, blitt tvunget til å jobbe som sexarbeider og vært involvert i narkotika, er det en verden som fanger deg. Å komme seg ut av det er ikke lett. Du må ikke bare komme deg ut av miljøet, du må også komme deg ut av det mentalt. Å få det ut av hodet er den vanskeligste delen.

Følelsen av å være annerledes enn alle andre har han fortsatt. Han sier selvfølelsen er fraværende og at måten han oppfatter andre mennesker på er endret for alltid.

– Selv om jeg føler meg mer «normal» nå, virker det umulig for meg å finne en partner. Seksuelle traumer gjør at jeg ikke klarer å knytte meg seksuelt. Ja... i bunn og grunn klarer jeg ikke engang å få meg en venn.

ET NYTT LIV

Fra Gardermoen gikk «Alejandros» reise videre til det nasjonale ankomstsenteret i Råde, hvor han etter en rekke intervjuer ble satt i kontakt med ROSA. Ikke lenge etter stod en leilighet på et av landets kresentre klar til å ta imot han. Seks måneder senere fikk han innvilget oppholdstillatelse for en periode på fem år. – Om jeg fortsatt var i hjemlandet mitt, i New York eller i Europa, ville jeg mest sannsynlig vært død. Nå har jeg i det minste fem år på å bli en normal person igjen.

10 000 km unna hjemlandet sitt, et land hvor halvparten av alle barn vokser opp i fattigdom, og risikoen for rekruttering, seksuell vold og overgrep er stor, sier «Alejandro» at han i dag føler seg trygg. Stillhet, pust, fjell og fysisk arbeid hjelper ham gjennom dager hvor han føler seg «unormal» og ikke vet hvor han skal videre.

Jeg husker setningen som gikk igjen i starten. «Vi vil hjelpe deg», sa de alltid. Det var en setning jeg aldri hadde hørt før.

Hver morgen våkner han med tanken på alt han har forlatt.

– Jeg startet et nytt liv, samtidig som jeg mistet det gamle. Bestemoren min kommer til å dø, og jeg kommer antageligvis ikke til å være der. Jeg føler på en måte at jeg har alt, samtidig som jeg vet at familien min ikke har det samme. Jeg vil egentlig bare se dem en siste gang.

VEIEN VIDERE

«Alejandro» forteller at han for første gang i livet, føler håp.

– Jeg lærer nye norske ord hver eneste dag. Jeg jobber med meg selv hele tiden og har begynt å drømme om en fremtid hvor jeg kan bruke min historie til å hjelpe andre.

Selv om arbeidet vil ta tid, er han fast bestemt på å ikke gi opp.

– Jeg føler at jeg endelig har begynt å bygge et liv som tilhører meg. Et liv jeg kan være stolt av.

Et sosialfaglig møte med menneskehandel

Maria Horsfjord

For mennesker som står i umulige dilemmaer, finnes ikke alltid gode svar. For Maria i ROSA handler sosialt arbeid om å møte hver enkelt bruker med ærlighet og respekt, uansett hvilke valg brukeren tar.

Med solid sosialfaglig bakgrunn og sterkt engasjement kom Maria Horsfjord inn i ROSA i 2023.

– I ROSA driver vi sosialt arbeid på ulike nivåer. Samtidig er fokuset vårt alltid på individnivå og den enkelte bruker. Hvordan kan vi best mulig hjelpe mennesket som sitter foran oss.

TILLIT I RELASJON

I møte med brukere som ofte har dyp mistillit til systemet og bred erfaring med svik, ser hun etablering av tillit som en av de største sosialfaglige utfordringene.

– Jeg bruker mye tid på å etablere rammene i samtalen, være tydelig på hvem jeg er og hva jeg står for. Det viktigste er å vise at man er til å stole på, også når budskapet er vondt, forklarer Maria.

Som et eksempel trekker hun frem en enkeltsak, der hun etter grundig kartlegging måtte gi en svært vanskelig beskjed til en av sine brukere.

– De takket meg for at jeg var ærlig og sa det som det var.

I akutte saker, hvor alt går raskt, er det spesielt krevende å bygge tillit. – Du må være veldig ærlig og redelig. Sørge for at alt du sier er sant, si fra

når du ikke vet, og sjekke opp ting du er usikker på. Og så må du ringe tilbake når du har sagt at du vil ringe, sier Maria med et smil.

SELVBESTEMMELSE I PRAKSIS

Maria understreker betydningen av å respektere brukernes autonomi. – Vi tar det ofte som en selvfølge at brukerne tar sine egne valg, men det er ikke alltid gitt. Jeg har sett eksempler på at selv gode sosialarbeidere tar valg over brukerens hode. Hos oss i ROSA har vi det veldig i oss: Det er brukeren selv som bestemmer over seg og sitt liv.

Hun er opptatt av at menneskene hun møter, tar valg innenfor de rammene de har, og at disse valgene ikke alltid samsvarer med det samfunnet rundt mener er best. Mens mange av de utsatte hun har kartlagt, velger å ta imot hjelp, finnes det også eksempler på det motsatte. Noen velger å forbli i utnyttelse, fordi alternativet oppleves som verre. Som redsel for et barn som befinner seg i hjemlandet.

– For meg som sosialarbeider handler mange av møtene om å informere brukeren om mulighetene som finnes innenfor handlingsrommet, og konse-

kvensene som ligger i de ulike alternativene. Så er det den enkelte som må ta et valg ut fra det.

«LET'S SHARE»

Samarbeid er en grunnleggende del av ROSAs arbeid, både nasjonalt og internasjonalt.

– Det gir ingen mening å stå i dette arbeidet alene. Feltet er komplekst og trenger kompetanse fra mange ulike felt, sier Maria.

Hun peker på at det tverrfaglige samarbeidet spenner bredt, fra politikere, politi og påtalemyndighet til bistandsadvokater, helsepersonell, ulike botiltak og frivillige organisasjoner.

Som del av det internasjonale samarbeidet, leder ROSA prosjektet Let's Share Knowledge. Let's Share Experience. Her utveksles kunnskap og erfaring mellom organisasjoner i Norge, Finland, Litauen, Latvia og Polen, land med ulike utfordringer i arbeidet mot menneskehandel.

– Ved å bli kjent med andre forhold er det lettere å forstå brukerne vi møter. Vi lærer også mye av å se oss selv gjennom andres øyne.

Gjennom Let's Share bygges det nettverk mellom organisasjoner som jobber direkte med brukere, noe som allerede tidlig i prosjektet fikk konkrete ringvirkninger, forklarer Maria. – Da kontaktet en av organisasjonene oss i en sak der deres bruker hadde tilknytning til Norge. Vi fikk til et felles møte med advokat, og brukeren fikk langt bedre hjelp enn hun ellers ville fått.

Prosjektet, som varer ut 2025, inkluderer reiser, digitale møter og faglige utvekslinger. Med utgangspunkt i felles problemstillinger deler deltakerne erfaringer om alt fra hvordan de nærmer seg brukere, til hvordan systemene fungerer i praksis, med mål om å utvikle gode praksiser på tvers av landegrenser.

– ROSA STÅR STØTT I NYE UTFORDRINGER

For Maria er arbeidet i ROSA både inspirerende og tankevekkende.

– Mange brukere har levd gjennom ting det er vanskelig å fatte. Likevel står de oppreist. Jeg blir oppriktig fylt av respekt. Hvordan klarer de å gå videre?

Noen velger å forbli i utnyttelse, fordi alternativet oppleves som verre. Som redsel for et barn som befinner seg i hjemlandet.

Wanja og veien videre

Wanja Jeanette Sæther

Fra flatsenger i Oslo til trygghet i Bodø: Wanja Jeanette Sæther har stått ved siden av kvinner på vei ut av utnyttelse siden 2005.

Wanja har jobbet på Kriesenteret i Salten i 33 år. Med store demografiske avstander og en pendlervei på tre og en halv time tur-retur, har hun brukt ett år og åtte måneder av livet sitt på å reise til og fra jobb.
– Det må vel være symbolet på engasjement, sier hun mens hun smiler.

ROSA BLIR ETABLERT

Wanja har i alle år samarbeidet tett med Kriesentersekretariatet, hvor hun med jevne mellomrom har vært en del av styret. Hun var med i prosessen da ROSA ble etablert i 2005.
– Jeg var fra starten av veldig klar på at kriesentrene måtte gi et botilbud til personer utsatt for menneskehandel.

Blant de ansatte på kriesentrene ble menneskehandel den gang først og fremst assosiert med prostitusjon, og de andre formene var ikke like uttalt. Wanja visste lite om fenomenet fra før, men husker tilbake til historiene som sirkulerte i Nord-Norge.
– Norske menn hentet systematisk inn kvinner fra Russland, hadde dem på campingplasser og tok imot menn.

Kriesenteret i Salten har siden 2005 tatt imot en til to ROSA-brukere i året. Hybler med egen seng, kjøkkenkrok og bad har stått klare for å ta imot kvinner som trengte å komme seg bort fra Oslo.

– Noen av dem kom til oss etter å ha bodd på en flatseng, i ett rom, sammen med 22 andre jenter.

SOSIALFAGLIG OPPFØLGING OG SAMARBEID

Vel fremme i Bodø starter kartleggingen av hva brukeren trenger under oppholdet på kriesenteret. En inn-takssamtale tar for seg de mest akutte behovene.

– Har du penger? Har du klær? Har du med deg viktige medisiner? Hvis du har barn, har du skolesaker? Og selvfølgelig, hvem vet at du er her? Vi kartlegger alltid sikkerheten, sier Wanja.

Mange trenger helsehjelp. Det kan være synlige eller usynlige skader, sykdommer, eller manglende tannhelse som må tas tak i raskt. Terapi og sosialfaglige samtaler starter opp når det akutte er ivaretatt.
– Vi har hatt så utrolig mange fine brukere. Sterke kvinner som har gått gjennom ting vi knapt kan forestille oss. Ting ingen av oss hadde klart å stå i, og likevel klarer de å bygge seg opp igjen.

Mens kriesenteret ivaretar det menneskelige og praktiske, jobber ROSA videre med straffesaken. Kriesenteret tar kontakt med ROSA dersom det oppstår utfordringer i oppfølgingen.

– Vi jobber med hver bruker som om det er en helt ny sak. Sakene er ofte svært kompliserte. Samtidig har vi sjeldent møtt på de store hindringene, nettopp fordi ROSA er så tett på.

Wanja beskriver samarbeidet som både faglig og personlig trygt.
– ROSA har en unik rolle i landet vårt. De veileder, gir råd og er alltid på ballen. De er lette å samarbeide med og lytter til våre vurderinger, vår fagkunnskap og våre metoder.

Å EIE EN SYMASKIN

De som kommer til kriesenteret, står ofte helt alene. De har ikke nettverk og kjenner verken byen eller systemet. Mange har store hull i helt grunnleggende livserfaring.
– Se for deg at du er analfabet og ble hentet ut fra en landsby i Nigeria da du var 14 år. Du har aldri gått på skole, lest en bok eller hørt på nyhetene. Så blir du sendt gjennom Europa, utfordrer Wanja.

Hun forteller om et behov for å være tett på over lang tid. Samtidig handler veien ut av utnyttelse og prostitusjon om mer enn trygghet. Det handler i tillegg om å finne helt nye måter å leve og tjene penger på.
– Alle må ha inntektsgivende arbeid. For å ha et hjem, mat og klær. Men også for å få status, tilhørighet og en følelse av å bety noe for andre.

Vi har hatt så utrolig mange fine brukere. Sterke kvinner som har gått gjennom ting vi knapt kan forestille oss. Ting ingen av oss hadde klart å stå i, og likevel klarer de å bygge seg opp igjen.

Wanja har sett tidligere beboeres stolthet når de har fått utdelt innrammede diplomer, etter å ha fullført opplæring i negledesign gjennom Adora-prosjektet. Samtidig ser hun også behovet for et større utvalg av utdanninger og praksisplasser.
– Jeg skulle ønske vi hadde mer å spille på og kunne spørre den enkelte, hva liker du?

Hun forteller om en tidligere bruker som ble sendt ut av landet. Med seg fikk hun en symaskin. I hjemlandet kjøpte hun stoff, begynte å sy og solgte toalettmapper hun selv hadde laget på markedet.
– Eier du en symaskin kan du klare deg hvor som helst i verden.

ET HÅP OM ENDRING

Etter over tre tiår i førstelinjen har Wanja fortsatt håp. Håp om at politiets kompetanse på menneskehandel blir samlet og styrket. At hjelpeinstanser har nødvendig kunnskap. At ROSA får status som et nasjonalt kompetanseorgan. At menneskene som trenger beskyttelse, faktisk får det i Norge.
– Vi må slutte å sende dem ut, sier hun bestemt.

Hun viker ikke fra å kritisere Dublin-forordningen, som hun mener setter kvinner i fare.
– Vi får inn en høygravid kvinne. Hun føder sitt barn, og vi reparerer både fysiske og psykiske sår. Når hun har fått kroppen sin tilbake, får hun beskjed om at hun skal tilbake til Italia. Der sitter bakmennene og venter på henne.

Wanja vet at det finnes bedre løsninger.
– Vi må gi dem mulighet til å ta livene sine tilbake.

KRISESENTERET I SALTEN

Kriesenteret i Salten er en kommunal virskomet og et profesjonelt hjelpetilbud til mennesker som er utsatt for vold, overgrep og andre krenkelser i nære relasjoner.

Vårt tilbud gis uavhengig av kjønn, etnisitet, kultur, religion, landsbakgrunn, legning og tilleggsproblematikk. Vi tilpasser vårt tilbud individuelle behov. Vi anerkjenner vold i nære relasjoner som et kjønnset samfunnsproblem og at tilbudet må tilrettelegges også med utgangspunkt i dette.

I Bodø kommune er kriesenteret en del av Helse- og Omsorgsavdelingen og er organisert under Helsekontoret. Bodø kommune som vertskommune utfører en lovpålagt oppgave for flere kommuner og har pr i dag samarbeidsavtale med følgende 12 kommuner: Beiarn, Fauske, Gildeskål, Hamarøy, Lurøy, Meløy, Rødøy, Røst, Saltdal, Steigen, Sørfold og Værøy.

Kriesenteret dekker et befolkningsområde på ca. 87.500 innbyggere. Kriesenteret i Salten - Bodø kommune telefon: 75 55 58 90

En app åpner døren til samtale

Maria Melby

Når ordene ikke strekker til, finner Maria Melby fram mobilen. Google Oversetter har blitt et uventet men verdifullt hjelpemiddel, i møte med utsatte kvinner med andre morsmål enn norsk eller engelsk.

– Det har gitt oss en helt ny verden av kontakt. En av våre beboere ble mindre lei seg, fordi vi kunne prate når det trengtes.

Som miljøterapeut ved Kriesenteret i Vestfold siden 2006, har Maria møtt mange kvinner som er antatt utsatt for menneskehandel.

EN TELEFON PÅ BORDET – OG ET NYTT ROM FOR SAMTALE

Selv om Maria snakker godt engelsk, hender det at språket setter grenser. Tolketjenester brukes når det trengs, men opplevelsen er blandet.

– Å snakke via en tolk tar iblant bort mye av kontakten.

Derfor har hun etter hvert fått stor tillit til et enklere verktøy – Google Oversetter.

– Den appen vil jeg skryte av. Om det er ukrainsk, spansk eller arabisk, den oversetter til norsk. Man kan velge å lese eller å lytte.

I små og store situasjoner kan Maria og kvinnen hun nå følger opp se på hverandre og bli enige. De tar det på «appen».

– Hun kan prate lenge, gråte og prate mer. Telefonen, den ligger på bordet og jeg kan lese oversettelsen.

Ifølge Maria har det stor betydning at beboeren kan prate fortløpende, uten å måtte lagre opp tanker og følelser i påvente av en samtale med tolk.

– Vi kan ha gode samtaler mens vi kjører bil. Jeg kjører, og hun prater.

NYSGJERRIGHET, FORSTÅELSE OG EN PORSJON TÅLMODIGHET

Som primærkontakt har Maria fulgt opp kvinner fra land som Albania, Bulgaria, Nigeria og Colombia. Med årene har møtene med ulike kulturer og livssyn lært henne verdien av kultursensitivitet.

– Det handler om å være nysgjerrig og undrende. Vi må vise at vi ønsker å forstå, og at vi tåler å høre det de har vært igjennom.

I miljøet blir musikk, mat og tradisjoner ofte inngangen til fellesskap og hygge, i en mange ganger krevende hverdag.

– Mange blir glade for å vise oss musikken de hører på, eller maten de spiser i sitt hjemland. Jeg kan spørre, beundre og smake. Det er en stor bonus i jobben, sier Maria.

Hennes erfaring er at mangel på kultursensitivitet kan føre til distanse. – Samtidig må vi ha forståelse for at det kan bli kulturkrasj. Vi er jo ganske underlige selv noen ganger, sier hun mens hun smiler.

I møte med de utsatte kvinnene kan Maria føle seg som en slags oversetter mellom to verdener. Hun forklarer hvordan systemene fungerer, hva som skjer videre og hvorfor ting tar tid. Samtidig bygger hun litt etter litt opp tillit i relasjon.

– Mange av kvinnene har blitt skadet i relasjoner. Da må vi gi dem mulighet til å bygge seg opp og finnes seg selv igjen i en ny relasjon. Det tar tid. Og

Det har aldri vært vanskelig å ringe ROSA, si hei og be om en prat. De er engasjerte og dyktige, oppdaterte på fag og forskning.

det handler ikke bare om ordene vi sier, men hvordan vi møter og står i det. Det er både utfordrende og veldig fint, på samme tid.

– FØLELSEN AV SAMARBEID

At hun etter 19 år fortsatt er å finne på Kriesenteret i Vestfold, tillegger Maria god ledelse, veiledning, gode kollegaer og sterke samarbeidspartnere. I tillegg til de sterke og fine menneskemøtene.

– Mye av arbeidet er enormt krevende, og vi hadde aldri klart det uten alle som bidrar. Følelsen av samarbeid gjør det verdt det.

Hun trekker særlig frem kompetansen hos politi, bistandsadvokater og ROSA.

– Det har aldri vært vanskelig å ringe ROSA, si hei og be om en prat. De er engasjerte og dyktige, oppdaterte på forskning og fag. Og om jeg følger en beboer til gynekolog, ordner de med fakturaen. Vi kan ta kontakt hva enn det gjelder.

KRISESENTERET I VESTFOLD

Kriesenteret i Vestfold er en stiftelse som startet sitt arbeid for voldsutsatte kvinner og barn i 1981. I 2011 åpnet vi en egen avdeling for menn og barn som er utsatt for vold i nær relasjon. Botilbudene for kvinner og menn er adskilt fra hverandre. Les mer om kriesenteret Kriesenteret i Vestfold | Alle har rett til et liv uten vold, eller ring 33 35 91 91.

Økt kompetanse, bredere blikk

Julie Platou Kvammen

Avdekking av menneskehandel handler like mye om å forebygge, opparbeide kunnskap, etablere tillitt og å stille de riktige spørsmålene, som det handler om straffesaker og pågripelser. Julie Platou Kvammen i Kripas jobber aktivt med å øke politiets kompetanse om menneskehandel.

– Vi må tørre å tenke tanken, også innenfor andre kriminalitetsområder, sier Julie, som leder politiets nasjonale kompetansegruppe mot menneskehandel.

Gruppen, som driftes av Kripas, består av faste representanter fra samtlige politidistrikt, fra særorgan og fra den høyere påtalemyndighet. Gruppen skal bidra til å styrke politiets arbeid med å forebygge, avdekke og etterforske menneskehandel. Bakteppet er at vi har sterke internasjonale forpliktelser til å straffeforfølge menneskehandel.

– Vi skal være en ressursgruppe som bidrar til økt fenomenforståelse og kunnskap om menneskehandel i norsk politi, sier Julie.

MER KUNNSKAP TIL FLERE

I tillegg til sitt arbeid i kompetansegruppen ble Julie i våres innbeordret til Politihøgskolen på et hasteoppdrag, for å heve kompetansen om menneskehandel i politiet. Oppdraget er en del av en større satsning fra Politidirektoratet rettet mot kriminelle nettverk.

–Hasteoppdraget er et viktig initiativ for et fagfelt hvor det er behov for mer kompetanse, og prosjektet vil på mange måter gi merverdi til arbeidet vi allerede gjør i kompetansegruppen, sier hun.

Planen er å få menneskehandel inn som en del av flere videreutdanninger på politihøgskolen, blant annet innen organisert kriminalitet, mishandling i nære relasjoner og seksuelle overgrep mot barn og voksne.

– Dette tror jeg er kjempeviktig for å åpne øynene om at menneskehandel ofte kan være del av eller begås sammen med andre lovbrudd. Jeg håper det kan føre til at flere menneskehandelssaker blir identifisert som dette i fremtiden.

Som et mer langsiktig mål er det et ønske om å også få innlemme fenomenforståelse om menneskehandel inn i grunnutdanningen ved Politihøgskolen, ifølge Julie.

UNGDOMSKRIMINALITET I NY KONTEKST

I arbeidet med å utvide forståelsen av hva menneskehandel kan innebære, peker Julie spesielt på hvordan mindreårige i dag rekrutteres inn i kriminalitet.

– Vi i kompetansegruppa mener at dette også bør ses på i en menneskehandelskontekst.

Historisk finnes det flere domfellelser knyttet til utnyttelse av mindreårige til kriminalitet i Norge. Det som er nytt er konteksten, den alvorlige kriminaliteten som begås og det økende omfanget, hvor kriminelle nettverk rekrut-

terer unge til voldsoppdrag og narkotikakriminalitet. Utviklingen krever et skjerpet blikk fra politiet.

– Hver sak må vurderes individuelt. Vi kan ikke si at all ungdom som rekrutteres til kriminalitet er et offer for menneskehandel, ei heller kan vi si at enhver som rekrutterer ungdom til kriminalitet kan dømmes for menneskehandel. Men utnyttelse – gjennom for eksempel å misbruke unges sårbare situasjon – for å oppnå egen fordel, kan være menneskehandel. Det er derfor viktig å kjenne til at vi er forpliktet av internasjonale konvensjoner til å avdekke menneskehandel. I dette ligger også at dersom vi har en begrunnet mistanke om menneskehandel så skal det vurderes straffefrihet eller straffereduksjon for handlinger begått som ledd i en utnyttingssituasjon, forklarer Julie.

Hun understreker betydningen av å ha et bredt perspektiv, særlig i møte med personer som ikke nødvendigvis passer inn i et klassisk offerbilde. Et mulig offer for menneskehandel vil sjelden selv anmelde. Det er derfor nødvendig at politiet jobber proaktivt for å avdekke sakene. Dette både ved systematisk informasjonsinnhenting og jobbe kunnskapsbasert, men det er også viktig å være tilstede på de arenaer der menneskehandel ofte skjer.

Lovverket må henge med i utviklingen. Menneskehandel i 2025 ser annerledes ut enn for 20 år siden. Kompetansegruppa har på bakgrunn av dette spilt inn og anbefalt at det bør gjøres endringer i straffeloven.

– Man skal tørre å tenke tanken. I en vaskehall, på et hotell, ved levering av mat eller varer på døra, i sesongarbeid, på en anleggsplass, i prostitusjon eller i møte med en ungdom som har begått kriminalitet. Vi må ha i bakhodet at utnyttelse av sårbare personer i arbeid, tjenester, prostitusjon eller for andre seksuelle formål kan være menneskehandel. Det handler om å ta inn helheten.

BEHOV FOR TYDELIGERE LOVVERK

Samtidig som politiet jobber med å styrke kompetansen på feltet, peker Julie på at også lovverket må henge med i utviklingen. Menneskehandel i 2025 ser annerledes ut enn for 20 år siden. Kompetansegruppa har på bakgrunn av dette spilt inn og anbefalt at det bør gjøres endringer i straffeloven.

– Det hadde vært en fordel om bestemmelsen var tydeligere. Definisjonen i straffelovens § 257 og 258 er litt for kompleks. Kan en uklar bestemmelse være noe av grunnen til at vi har nokså få domfellelser siden bestemmelsen ble innført, spør Julie? Vi tenker at det er på tide å modernisere lovverket, slik at det inkluderer også nye former for menneskehandel som er inntatt i det nye EU direktivet.

Et konkret eksempel er utnyttelse til kriminalitet, som ikke nevnes eksplisitt i dagens bestemmelse. Selv om det kan falle inn under «tvangstjenesten», mangler det en klar juridisk forankring. – Dette er høyaktuelt, særlig når det gjelder ungdomskriminalitet, forklarer Julie.

Tvangsekteskap og direkteoverførte seksuelle overgrep er eksempler på andre utnyttelsesformer som i dag kan falle mellom ulike juridiske stoler.

– VI TRENGER INFORMASJON OM VI SKAL BYGGE EN SAK

Ifølge Julie foreligger det noen misforståelser i samfunnet knyttet til hvordan politiet jobber med menneskehandel.

– Mediene er mest opptatt av hvor mange som er pågrepet og hvor mange straffesaker som er opprettet.

Økt antall straffesaker og flere menneskehandlere som blir straffet er også vårt mål i politiet. Men det er lett å glemme at mye av politiets arbeid i tillegg dreier seg om tverretatlig samarbeid og samhandling, samt forebygge menneskehandel og innhente informasjon slik at vi jobber mer målrettet og kunnskapsstyrt. Når vi i politiet gjennomfører våre nasjonale aksjoner mot menneskehandel

for eksempel, så setter vi fokus på å kartlegge miljøer hvor det er risiko for utnyttelse, identifisere mulige ofre for menneskehandel og forebygge fremtidig utnyttelse.

– Vi trenger informasjon om vi skal bygge en sak, del av dette er også å komme i kontakt med og etablere tillit til personer som kan være utnyttet eller står i fare for å bli utnyttet.

Under slike samtaler deler politiet ut kontaktkort fra ROSA.

– Vi spør om de er i en situasjon hvor de ønsker å snakke med noen eller trenger hjelp og informerer om muligheten til å ta kontakt med ROSA, avslutter Julie.

Planen er å få menneskehandel inn som en del av flere videreutdanninger på politihøgskolen.

Utnyttet i norsk arbeidsliv

«Valeria» forlot Sør-Amerika i håp om å finne trygghet. I stedet ble hun utnyttet i norsk arbeidsliv.

– Jeg ville bare finne trygghet. Et sted der jeg kunne bygge noe for meg selv og sønnen min.

Virkeligheten ble tidlig brutal for «Valeria», som ble enslig mor som tenårings. I hjemlandet, et land kjent for sin vakre natur og rike kultur, men også for store sosiale forskjeller, korrupsjon og utstrakt bruk av vold, var forholdene utrygge.

– Akkurat nå er alt veldig vanskelig i landet mitt. Det er farligere enn noen gang. Folk blir ranet og drept for mobiltelefonen sin. Bussene er ikke trygge lenger og går du alene, ser folk på deg som et mål.

DRØMMEN OM EN NY START

Uten høyere utdanning og med ansvar for et barn, så hun få muligheter. Hun fullførte teknisk videregående, men mer skolegang var uoppnåelig.

– Du blir usynlig hvis du ikke har utdanning eller status. Du betyr ingenting.

Hun ble isteden en av dem som ikke lengre så en fremtid i sitt eget land. – Jeg hadde ikke råd til både studier og barn. Hver krone jeg tjente, gikk

til mat, husleie og klær. Jeg var så sliten og ønsket egentlig ikke å flykte. Jeg ville bare leve, ha noe bedre for meg og sønnen min.

Hun pakket det lille hun hadde og la ut på reise. Hun drømte om arbeid og stabilitet, en ny start. Det hun ikke visste, var at søken etter trygghet ville føre henne inn i arbeidsutnyttelse.

«PAPIRENE DINE ER MINE»

Et jobbtilbud via Facebook, førte henne etter hvert til Norge. Arbeidsvisum, reise og overnatting ble organisert av hennes nye arbeidsgiver, og håpefull ankom hun Norge en vinterdag.

– Han hentet meg, tok meg med til huset sitt og ønsket meg velkommen til sin familie. Jeg fikk inntrykk av at han virkelig ønsket å hjelpe meg, forteller hun.

Den varme velkomsten ble raskt erstattet av hardt arbeid, seksuelle tilnærmelser og mer arbeid. «Valeria» jobbet fra morgen til kveld, ordnet hotellrom og hytter, i tillegg til å ta vare på mannes barn og hus. Samtidig økte de seksuelle tilnærmelsene. Hender tok seg til rette, uansett

hvor mye hun nektet, og et vaksomt blikk fulgte henne gjennom dagens gjøremål. Hun fikk ikke lov til å gå ut uten å fortelle hvor hun skulle.

Lavmælt men tydelig, fortsetter hun sin historie.

– Det var først da han sa «papirene dine er mine», at det gikk det opp for meg at jeg ikke hadde noen mulighet til å dra derfra.

«Valeria» fikk aldri utbetalt lønnen som var avtalt. Isteden ble hun minnet om sin hjelpeløshet og at han hjalp henne av kjærlighet. Påminnelsene kom når de var på tomannshånd.

I arbeidsantrekk trakk hun opp og ned korridoren. Hun måtte bort, men hvordan? Hva gjør man i en liten bygd i et fremmed land, uten id-papirer eller penger?

FLUKTEN

Det var til slutt den samme appen som hadde ført henne til landet, som ga «Valeria» en vei ut. Hun sendte en desperat melding, en kvinne reagerte og bestemte seg for å hjelpe.

Selv om jeg er sterk på utsiden, føler jeg meg ødelagt på innsiden. Å være her har gitt meg trygghet. Det har vist meg at ikke alle mennesker er dårlige.

På kort tid pakket hun en liten pose, forlot huset og løp nedover veien. Det var mørkt og kaldt. Gående langs grøftekanten ble hun plukket opp av kvinnen som hadde lest meldingen hennes. Etter flere timers kjøretur var de fremme, og usikre føtter gikk inn døren til et krisesenter på Østlandet.

– Jeg trodde det var jeg som hadde gjort noe galt og klarte ikke å se folk i øynene.

En ansatt møtte henne i døren med en klem og en kopp kaffe. De gikk inn på et lite rom, der hun fikk høre ord hun hadde lengtet etter:

«Nå er du trygg. Ingen kan skade deg her. Det kommer til å ordne seg.»

I starten ville hun ikke gå ut av rommet hun hadde fått tildelt, der inne føltes det trygt. Samtidig lokket imøtekomende stemmer på utsiden og gradvis våget hun seg mer og mer ut.

– Litt etter litt har jeg klart å bli sterkere. Det er på grunn av menneskene som jobber her.

ET LØFTET BLIKK

4 måneder senere bor «Valeria» fortsatt på krisesenteret. Mens saken hennes er til behandling, bygger hun seg gradvis opp. Fra at skammen hun følte var altoppslukende, er den nå litt mer håndterlig. Blikket hennes søker ikke lengre ned.

– Selv om jeg er sterk på utsiden, føler jeg meg ødelagt på innsiden. Å være her har gitt meg trygghet. Det har vist meg at ikke alle mennesker er dårlige.

Hva fremtiden bringer vet hun ikke. Men en ting er klart, hun ønsker å hjelpe andre.

– Jeg ønsker å støtte kvinner og barn. For meg handler det om å gi tilbake.

Papirene dine er mine.

Menneskehandel i norsk byggenæring

Lars Mamen

Bak murstøv og muskelkraft finnes historier om tvangsarbeid og menneskehandel.
– Det vi ser er bare toppen av et isfjell, sier Lars Mamen i Fair Play Bygg.

Telefonen ringer.

– Hei, det er Lars. Jeg sitter litt opptatt, kan jeg ringe deg opp igjen?

Henvendelsene som kommer inn på kontoret til Mamen og Fair Play Bygg lar seg ikke stoppe av andre avtaler. – Kapasiteten er sprengt. Vi får inn så mange saker at vi nesten ikke får vært ute på byggeplasser og andre arbeidsplasser for å snakke med folk. Og hver gang vi er der, får vi en rekke nye saker i etterkant. Det finnes mye mer arbeidslivskriminalitet i Oslo-området enn det vi rekker over. Det vi ser er bare toppen av et isfjell.

Fair Play Bygg ble etablert i 2019 og er en organisasjon som avdekker og rapporterer om arbeidslivskriminalitet, fortrinnsvis i byggenæringen, men også fra andre næringer.

GROV UTNYTTELSE

Henvendelsene Mamen og hans kollega gjennomgår, undersøker og melder videre er av ulik omfang og karakter.

– Det er en flytende overgang mellom sosial dumping, lønnstyveri, tvangsarbeid og menneskehandel. Arbeidskriminalitet er i tillegg ofte sammenvevd med annen type økonomisk kriminalitet, hvor de som står bak bruker arbeidslivet til å hvitvaske eller hente ut mer profit.

Henvendelsene som vurderes å kunne være menneskehandel kjennetegnes ved grov utnyttelse av arbeidstakere i en ufri situasjon. Mens noen kan bli satt til å arbeide 13 timer i døgnet 6-7 dager i uken, blir andre tvunget til å utføre arbeid som ingen vil ha, begge med lite eller ingen form for lønn. Ofte er arbeidstagerens pass inndratt og det finnes en spesiell avhengighets-situasjon til arbeidsgiver, som også fungerer som husvert.

– Sakene vi får inn omhandler ofte menn som er i arbeid, med mye utestående lønn. De er ofte på midlertidig oppdrag i Norge, har ikke faste kontrakter og det kan være vanskelig å identifisere hvem som er den egentlige arbeidsgiveren. Mange presses inn i situasjoner de ikke ser noen vei ut av. Å forlate arbeidsgiveren vil i mange tilfeller gjøre det umulig å få utestående lønn, i tillegg til at de vil miste boligen de bor i.

MANNSIDEALET STÅR I VEIEN

Det å bli utsatt for grov utnyttelse i arbeidslivet, kommer raskt i konflikt med idealet om mannen som en sterk, handlekraftig og ansvarlig forsørger.

– Menn kommer til Norge for å jobbe seg opp kapital de kan ta med hjem for å forsørge sin familie. Å måtte reise tilbake uten penger medfører skam og tap av verdighet.

Ifølge Mamen har mange menn vanskelig for å erkjenne og sette ord på at de har blitt utsatt for denne type tvang og kontroll.

– Om du ser for deg en sårbar person i Norge, så ser man ikke for seg en stor, sterk bygningsarbeider. Utnyttelse i arbeidsmarkedet gjenkjennes ofte ikke som menneskehandel, og mange av de som utsettes kjenner seg heller ikke igjen i det å være utsatt og sårbar, forklarer han.

Å ikke passe inn i bildet som sårbar gjør det vanskelig å be og ta imot hjelp.

– Mange tør ikke å ta imot hjelp før det har gått for langt. Om du skal få disse mennene til å skjønne at de kan være ofre for menneskehandel, så kan du ikke si at de er sårbare. Si heller at «denne bakmannen er kriminell, han utnytter deg», råder Mamen.

I følge Mamen bunner mye av sårbarheten til de utenlandske arbeidstakerne i at de ikke forstår det norske systemet.

– Hadde vi som samfunn gitt dem noen små ressurser hadde mange av disse vært i stand til å hjelpe seg selv. Med en viss opplæring i norsk kunne de forstått mer av det norske samfunnet før de begynte å jobbe og vært bedre i stand til å ivareta sine egne interesser.

– FORSTÅElsen ER UTDATERT

Selv om mange av sakene som er innom kontoret til Mamen innebærer grov utnyttelse i arbeidslivet, er det kun et fåtall ofre som tilslutt blir identifisert som menneskehandel.

– Jeg tror lovverket fører til at vi går glipp av en del menneskehandelsaker fordi nåløyet er så trangt. Det er langt mer arbeidskriminalitet enn det folk liker å tenke på, og jeg tror flere av sakene er så grove at de burde blitt kategorisert som menneskehandel.

Mamen fremhever behovet for advokathjelp når situasjonen først har oppstått, og problematiserer samtidig at det offentlige ikke tilbyr hjelp om man ikke blir identifisert som offer for menneskehandel.

– Jeg tror begrepet og forståelsen av menneskehandel i Norge i dag er litt utdatert. Nye digitale metoder benyttes for å drive utnyttning og er veldig attraktivt for kriminelle. Det er mye penger å tjene og liten risiko.

Bevisstheten om omfanget av menneskehandel i arbeidslivet i Norge tror han generelt er lav.

– Kanskje det er vanskelig for folk å ta innover seg at dette skjer i Norge?

FAIR PLAY BYGG OG ARBEIDSKRIMINALITET

Fair Play Bygg varslar om arbeidslivskriminalitet, forebygger, gir råd og deler informasjon.

Fair Play Bygg Oslo og omheng er et topartssamarbeid mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, og jobber for en seriøs byggenæring med like konkurransevilkår, gode arbeidsforhold og faglærte ansatte.

Vi bidrar ved å:

- Avdekke og rapportere a-krim
- Informere arbeidstakere om rettigheter
- Påvirke markedet og myndigheter
- Styrke seriøse aktører

Fair Play Bygg Oslo og omheng er en medlemsforening. I 2024 leverte vi 300 varsler, flest om lønnstyveri, skatteunndragelse og grov utnyttelse. I 2025 ser vi økt misbruk av kreditt og ID-tyveri – ofte koblet til annen kriminalitet.

– Bakmennene tilpasser seg

Tove Foss Møller

Gjennom 26 år i politiet har Tove Foss Møller sett hvordan menneskehandel i Norge har endret karakter.

18 år tidligere. I 2007.

Politiets STOPP-prosjekt er etablert som en del av Regjeringens innsats i kampen mot menneskehandel. Sexkjøpsloven er ennå ikke tredd i kraft og grupper med kvinner som selger sex er lett synlig i gatebilde. Operativt politi patruljerer området mellom Akershus Festning og Karl Johan.
– *Vi så at bakmennene kom kjørende med kvinnen i minibusser, forteller Tove.*

Gjennom oppsøkende arbeid fikk politiet etter hvert oversikt over miljøet. Kvinnene bodde på samme sted og ble fraktet til og fra sentrum, i samlet flokk. Tove, som den gang jobbet operativt, var jevnlig i kontakt med de utsatte.

«LOVERBOY-METODEN»

Etter hvert som bakmennene forsto hvordan politiet jobbet, endret også gatebildet seg. Nettverkene ble oppmerksomme på hva som skulle til for å bli tatt og tilpasset seg deretter.
– *Det er veldig sjelden vi ser mindre-årige. De er gjerne 18 år og én dag når de kommer, sier Tove.*

Både i Norge og internasjonalt ble «loverboy-metoden» et nytt og utfordrende fenomen. Metoden går

ut på at en mann knytter seg til en kvinne med løfter om en felles fremtid, før han begynner å utnytte henne.
– *Ofte er hun forelsket og i god tro om at de skal bygge et liv sammen. Isteden går alt hun tjener til han og hans familie i hjemlandet.*

For kvinnene som får barn med sine bakmenn, er det enda vanskeligere å bryte ut.
– *Vi ser også dette i Norge. Det er en helt annen måte å rekruttere og kontrollere kvinner i prostitusjon, sammenlignet med tidligere.*

MELLOM HALLIK OG MENNESKEHANDEL

I motsetning til tidligere har miljøet nå trukket innendørs, annonseringen foregår digitalt og kvinnene har stort sett papirene sine i orden. I møte med politi og hjelpeapparat forteller mange en plausibel historie.
– *Mange er instruert til å fortelle en historie som egner seg.*

Kvinner som i dag kommer til Norge, for eksempel fra Latin-Amerika, kan lett komme inn i et system der deres selvbestemmelse forsvinner. De får flere og andre kunder enn de ønsker og har ikke lenger mulighet til å si nei.
– *Mange har opparbeidet seg gjeld til bakmannen, for flybilletter, bosted, transport og mat.*

I noen tilfeller rekrutterer «hjelpere» sårbare kvinner fra egen landsby, og legger til rette for at de skal prostituere seg.

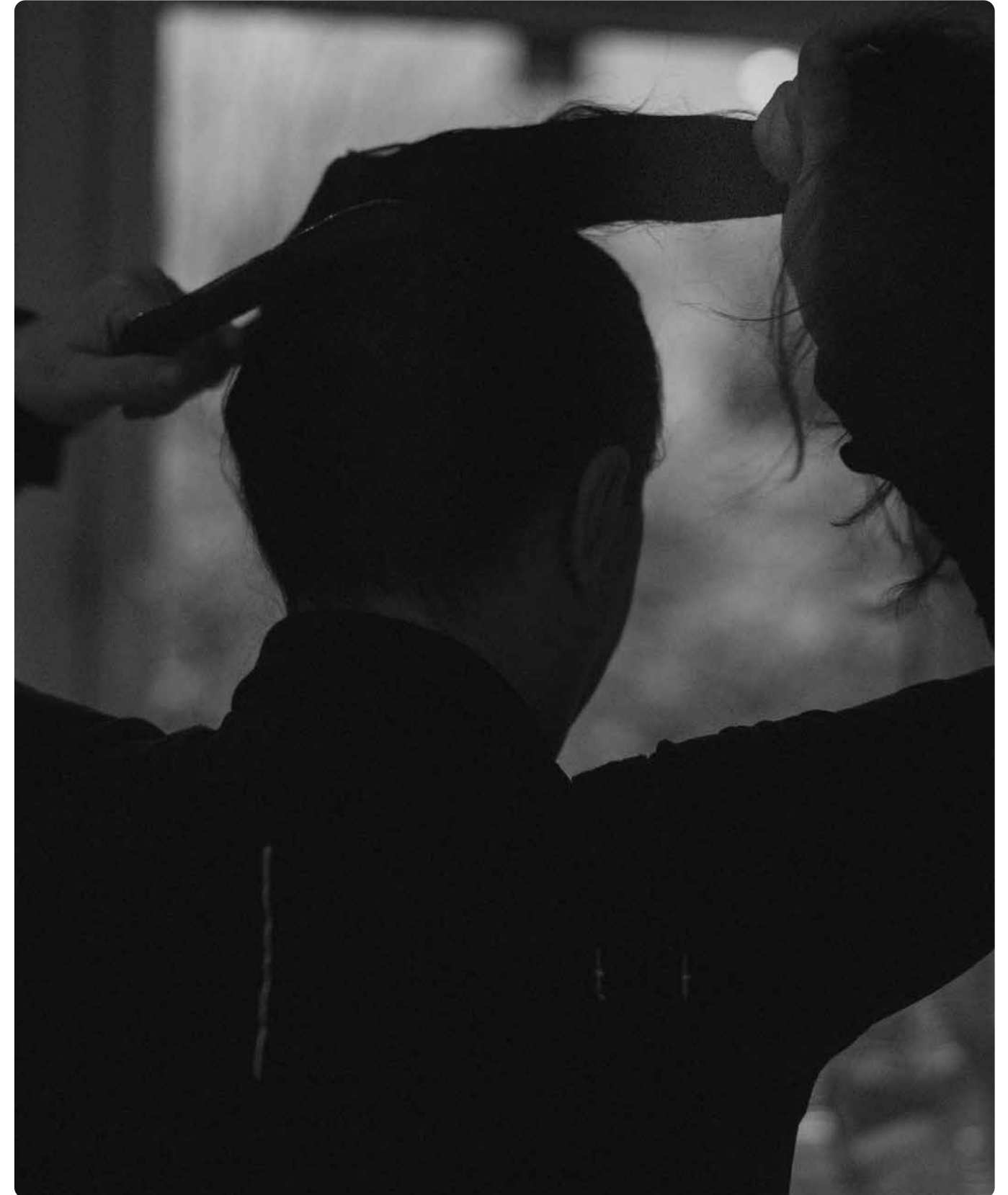
HÅP I ET KORT

Tove er i dag fagansvarlig for menneskehandel i Sør-Øst politidistrikt.

I mer enn to tiår har hun vært tett på svingningene i arbeidet mot menneskehandel. I perioder har feltet hatt høy prioritet og fått betydelige ressurser. I andre perioder har det blitt nedprioritert til fordel for andre oppgaver.

Likevel fortsetter det langsiktige og tålmodige arbeidet med å forebygge. En viktig del av innsatsen skjer ute i samfunnet, gjennom synlighet, dialog og relasjonsbygging. Som en del av arbeidet informerer politiet om hjelpe-tjenestene som finnes.
– *Vi gir alltid ut ROSA-kort når vi er ute og snakker med folk. Slik får de et valg og kan ringe om de trenger hjelp. Enten til politiet eller til ROSA.*

– *Det er en trygghet for oss i Politiet å vite at ROSA ivaretar de fornærmede. Uten denne oppfølgingen hadde alt tatt lengre tid. Jeg tror flere av de fornærmede ville reist hjem og ikke blitt værende den tiden det tar å etterforske og få slike saker igjennom rettsapparatet.*

«Madelines» valg

Skulle hun velge hjelp og trygghet i Norge eller egne barn og utrygghet i hjemlandet?

Det er første gang jeg lever et normalt liv. Uten ROSA vet jeg ikke hvor jeg ville vært. De har gitt meg trygghet, verdighet og en ny start.

Spørsmålet om hun ønsket å motta hjelp i Norge fikk hun når hun satt i fengsel. Der hadde hun sonet, siden hun to år tidligere ble stoppet på en flyplass vest i Norge av en narkotika-hund. En fengselsansatt reagerte på historien hennes og kontakten ROSA. Var hun utsatt for menneskehandel?

FRA VONDT TIL VERRE

«Madeline» hadde blitt utnyttet av et internasjonalt menneskehandler-nettverk til å smugle kokain til Norge. I hjemlandet hadde hun levd i mange år under kontroll av sine barns far, en mann med tilknytning til et tungt kriminelt nettverk.
– I Sør-Amerika er det å være kvinne overlevelse. Jeg levde i konstant frykt. Han sa at hvis jeg forlot han, ville han drepe meg.

Hun kom seg allikevel unna og en ny venn ga inntrykk av å ville hjelpe henne med bolig og jobb. Etter det endret han atferd.

– Han tok passet mitt og sa at han visste hvor jeg kom fra. Jeg for min del visste at han hadde mange kontakter.

Narkotikaen måtte hun ha på innsiden av kroppen.

– Han hadde en pistol. Jeg hadde ikke noe annet valg enn å gjøre som han sa.

MELLOMLANDING

Under en mellomlanding i Europa følte hun seg syk. Den «nye vennen» ringte henne hvert 15 minutt og ville høre hvor hun var.

– «Når du kommer til Norge er det noen som venter på deg», sa han.

Hun ventet på innsjekk, slo av telefonen og gikk på flyet. Etter å ha blitt stoppet i tollen på flyplassen ble hun brakt til sykehuset.

– «Du kunne dødd», sa de.

«Madeline» ble deretter fremstilt på et fengslingsmøte. Hun kunne verken norsk eller engelsk, og med en tolk som ikke kunne hennes spanske dialekt, var det vanskelig å gjøre seg forstått.

– Jeg følte meg helt forapt.

VALGETS KVAL

To år senere.

Etter å ha kommet i kontakt med ROSA og fått ny bistandsadvokat måtte «Madeline» ta stilling til om hun ønsket hjelp. Hun var alene i et fremmed land og med barna i tankene ville hun dra hjem.

– Samtidig visste jeg at jeg da ville bli funnet.

Hun valgte til slutt trygghet, hjelp og samarbeid med politiet. I dag er hennes refleksjonsperiode utvidet og hun jobber hardt for å tjene nok penger til at barna kan komme til henne.

– Jeg vil at barna mine skal ha et liv jeg aldri fikk. Jeg sa det til datteren min: Du trenger ikke en mann, du trenger utdanning. Du må kunne styre din egen fremtid.

I hjemlandet er hennes besteforeldre uvitende om situasjonen.

– Jeg sier at jeg snart kommer hjem.

– JEG ER SÅ TAKKNEMLIG FOR ROSA

I dag har hun et sted å bo, en jobb å gå til og et lite nettverk. Hun snakker engelsk og har begynt å lære seg norsk.

– Det er første gang jeg lever et normalt liv. Uten ROSA vet jeg ikke hvor jeg ville vært. De har gitt meg trygghet, verdighet og en ny start.

Hun forteller at det virket umulig for henne å på egenhånd skulle navigere seg i et nytt land, uten felles språk eller kjennskap til sine rettigheter.

– Jeg er så takknemlig for ROSA. De har hjulpet meg med papirarbeid, med politi og advokat og med jobb. De har sett meg og trodd meg.

Å fortelle sin historie er viktig for «Madeline». Ikke bare for sin egen del, men for andre kvinner som kanskje står i lignende situasjoner.

– Om du gjemmer deg, vil du heller ikke endre deg.

Kan neglelak k redde verden?

Linn Himberg Larsen

Det var spørsmålet mange stilte seg rundt oppstarten av Adora-prosjektet i 2007. 18 år senere har over 100 kvinner fått nye muligheter gjennom fagutdanningen som tilbys.

I eksamenslokalene høres lave lyder av stolben som flyttes, en klokke som tikker og neglprodukter som åpnes og lukkes. Det er avsluttede eksamen og seks konsentrerte ansikter sitter bøyd over hver sitt bord. Mens rød-lakkerte tånegler tørker på den ene siden av rommet, legger konsentrerte hender fransk manikyr på den andre. «Lykke til» hilser tavlen på veggen, og viser at det snart er på tide å bytte stasjon.

Studentene som er i ferd med å fullføre kurset i manikyr og pedikyr er en del av Adora-prosjektet, som siden 2007 har tilbydd fagutdanning innen skjønnhet, velvære og helse til utsatte for menneskehandel, i samarbeid med ROSA.

ET BYBILDE I ENDRING

Opptakten til programmet startet i Karl Johans gate 8, for over 18 år siden. Fra vinduene i 4. etasje la Linn Himberg Larsen sammen med grunder av Tone Lise Akademiet, Tone Lise Forbergskog, merke til hvordan bybildet endret seg. – Når vi var ferdig for kvelden kunne vi se hvordan Karl Johan endret seg, fra å være myldrende av mennesker til å bli en arena for kjøp og salg av sex. Vi så det i bakgården og i kvar-talet rundt. Karl Johan, Prinsensgate, Tollbugata og Skippergata var full av aktivitet.

Tone Lise sitt ønske om å hjelpe resulterte etter hvert i en neglelakk-kolleksjon frontet av kjendiskvinner, som Dorthe Skappel, Solveig Kloppen, Mia Hundvin og Kari Traa, før ballen begynte å rulle for oppstart av Adora. – Mange var kritiske. Som om negle-lakk kan redde verden liksom... Men Adora, som i starten kun var et pilot-prosjekt, har vist seg å være så bærekraftig at vi nå er på det 18. året, smiler Linn, som i dag er prosjektleder for Adora og rektor ved Beauty og Helse Akademiet.

GOODWILL-HATT

Programmet, slik det fremstår i 2025, har gradvis tatt form gjennom fleksibilitet og evne til tilpasning. Gjennom årene har det vært en jevn tilførsel av studenter til plassene, som har variert fra 6 til 10. På grunn av stor pågang er det i dag et ønske om å øke antall plasser fra 4 til 8. – Det er store mørketall og behov for flere prosjekter som dette, ikke bare rettet mot kvinner, men også mot alle menn der ute. Jeg oppfordrer flere bedrifter til å ta samfunnsansvar og komme på banen i forhold til å hjelpe utsatte for menneskehandel og arbeidsutnyttelse.

For 2 år siden startet Adora-prosjektet opp en ny pilot, hvor praksisplasser i konsernet tilbys kandidater som ikke deltar i utdanningsprogrammet.

– Jeg liker å si at vi har på oss goodwill-hatten og tør å tenke utenfor boksen. Vi har en holdning om at det finnes løsninger, ikke begrensninger. Det tror jeg har vært avgjørende for at vi har klart å holde prosjektet gående i så mange år.

– DE FLESTE BLOMSTRER

Med et negl-kurs som gir internasjonal sertifisering får kvinnene i Adora programmet med seg kompetanse de kan bruke hvor som helst i verden. – En av våre solskinnshistorier er en ung afrikansk jente utsatt for traffick-ing. Hun fikk ikke oppholdstillatelse, men driver nå sin egen negleskole i hjemlandet, forteller Linn.

Endringen som stort sett skjer fra et lukket og utrygt ansikt som sitter i stolen under en inntakssamtale, til gleden og tilhørigheten som utstråles under utdelingen av kursbevis, beskriver hun som betydelig. – Rundt 2 uker pleier det å ta fra de kommer inn døren, til de fleste blomstrer. Her er det trygt, de blir sett og hørt og får lov til å være delaktige. Jeg tror vi raskt vinner tillit fordi de får lov til å være en del av noe mange ikke har vært før og mange opplever endring i troen på at de får til og betyr noe.

TIDEN ER UTE

Tilbake i eksamenslokalene renner tiden snart ut. Mens noen studenter ser over ferdig lakkede negler og tør en siste gang, har andre påbegynt opprydningen. – Det virker som de har holdt hodet kaldt og disponert tiden sin godt, hvisker prosjektkoordinator for Adora prosjektet, kursansvarlig og sensor for dagen, Marine Roubaud.

Studentene skal først bedømmes i hygiene og orden, før fagtermer som applisering av produkt, shape av negl, luftbobler i lakk, neglebånd og total-inntrykk vurderes.

2 uker senere vil utdelingen av kursbevis finne sted.

ADORA & BEAUTY OG HELSE AKADEMIET

Ny sjanse gjennom utdanning innen skjønnhet og velvære!

Adora er et unikt samarbeidsprosjekt mellom ROSA og Beauty og Helse Akademiet der vi tilbyr skreddersydde utdanninger innen skjønnhet og velvære til kvinner som har vært utsatt for menneskehandel. Dermed får kvinnene en mulighet til å bygge en ny fremtid! Målet er å gi kvinnene faglig kompetanse, økt selvtilitt og verktøyene de trenger for å starte et nytt og selvstendig liv. Resultatet er en utdanning som gir mulighet for jobb i en spennende bransje og en ny start i livet.

Sitat fra en tidligere student i prosjektet «Denne muligheten har gitt meg en ny sjanse til å drømme og skape min egen fremtid, i dag driver jeg egen skole i mitt eget hjemland.»

beautyoghelseakademiet.no

– Et uoversiktlig landskap

Jan Austad

Nye former for utnyttelse gjør menneskehandel til et stadig mer komplekst og uoversiktlig felt. Med en ny strategi peker Justis- og beredskapsdepartementet ut kursen for de neste årene.

Innenfor slusene hos Justis- og beredskapsdepartementet hilser Jan Austad med et fast håndtrykk.

– Vi befinner oss i et svært uoversiktlig landskap.

Som fagdirektør for menneskehandel i Justis- og beredskapsdepartementet har Austad fulgt utviklingen på feltet tett siden han kom inn i rollen i 2007. Tidligere jobbet han internasjonalt med menneskehandel gjennom Interpol og med seksualforbrytelser i politiet.

TILBAKE TIL STARTEN

Da begrepet menneskehandel for alvor ble aktuelt i Norge tidlig på 2000-tallet, handlet det først og fremst om utenlandske kvinner i gateprostituasjon, ofte under åpenbar kontroll og trusler.

– Det var en uoversiktlig situasjon, med en helt annen voldsbruk enn tidligere. Kvinnene, som særlig var fra Sentral- og Øst-Europa, var åpenbart ikke selvstendige, forklarer Austad.

Myndighetene hadde lite oversikt. Hvor mange kom til Norge og hvor mange trengte hjelp? Justisdepartementet ønsket å gjøre noe med problemet og en viss optimisme preget feltet. Håpet var at ofrene skulle reddes og bakmennene straffes.

– Gjennom prosessen lærte vi at dette er svært komplisert.

ET FELT I ENDRING

Med tiden har det blitt økt søkelys på utnyttelse i arbeidslivet.

– Det har i flere år vært en dalende interesse for utnyttelse i prostitusjon, samtidig som det har vært en økende oppmerksomhet rundt utnyttelse i ulike arbeidsforhold, forklarer Austad.

I Norge har dette blitt møtt med handlingsplaner mot arbeidslivskriminalitet, som et ledd i å styrke arbeidstakernes rettigheter og gjøre det vanskelig for useriøse og kriminelle aktører å operere i det norske arbeidslivet.

Samtidig er det all grunn til å fortsatt sette søkelys på de som utnyttes i prostitusjon, ifølge Austad. Han peker på at digitalisering har gjort det enklere for de som organiserer og at flere ofre enn tidligere er omreisende.

NY STRATEGI

For å styrke innsatsen mot menneskehandel lanserte Justis- og beredskapsdepartementet en ny nasjonal strategi som setter kurs for arbeidet de neste fem årene.

– Vi har ikke løst problemene på feltet, men vi har forsøkt å peke ut

en retning. Spørsmålene er hvordan feltet skal se ut, hva organisasjonene skal gjøre, og hvilket ansvar myndighetene skal ha, forklarer Austad.

Han peker på at Norge tidligere har fått internasjonal kritikk, særlig fra Europarådet, for et svakt forankret og lite formalisert system.

– Vi vil prøve å styrke myndighetenes ansvar på feltet. Samtidig er vi redde for å ha veldig fine strukturer som ikke vil fange opp noen ofre. Derfor er det viktig for oss å bevare det som faktisk fungerer. Og så lenge de utsatte er en så mangfoldig gruppe, er det vanskelig å lage strømlinjeformede systemer.

VEIEN VIDERE KREVER SAMARBEID

Stående i krysspresset mellom ulike perspektiver, prioriteringer og hensyn, er Austad forberedt på kritikk.

– Hvis det er én ting handlingsplaner og strategier har til felles, er det at de sjelden vekker jubel hos sivilsamfunnet, sier han.

Han understreker at veien videre krever tett samarbeid, både med sivilsamfunn, politi og direktorater. Som en viktig part i samarbeidet er ROSA.

– På direktoratsnivå bør det nok være en styrende instans som følger feltet,

gir anvisninger og fordeler oppgaver. Det er noe av det vi kommer til å diskutere med ulike grupper fremover, for å finne gode løsninger. Av og til kommer vi med forslag sivil sektor påpeker svakheter ved, samtidig som vi ikke kan frikoble systemet fra myndighetene. Dette blir spennende dilemmaer for de neste årene.

ROSA FRA SIDELINJEN

Fra sin rolle i Justis- og beredskapsdepartementet har Austad fulgt ROSA fra sidelinjen de siste 18 årene.

– ROSA har vært helt nødvendige for dette feltet. De har gjort en innsats som myndighetene ikke kunne gjort bedre. De har vært effektive, kreative og tilpasningsdyktige i møte med et felt i stadig endring.

Han trekker frem organisasjonens evne til å håndtere komplekse utfordringer og finne praktiske løsninger innenfor et regelverk som ikke alltid har spilt på lag med de utsatte.

– Jeg er takknemlig for at ROSA har hatt stå på vilje i 20 år, at de har hatt evnen til å tenke nytt og spennende på flere områder og til å stå løpet ut når det gjelder å følge opp personer i nød. De har gjort en jobb det står respekt av.

ROSA har vært helt nødvendige for dette feltet. De har gjort en innsats som myndighetene ikke kunne gjort bedre.

Vi i ROSA vil takke alle partnere, samarbeidspartnere og støttespillere som har bidratt til vårt arbeid. Enten det har vært gjennom økonomiske gaver, praktiske bidrag eller ved å stille opp for våre brukere, har dere gjort en uvurderlig forskjell. Tusen takk for at dere står sammen med oss og gjør vårt arbeid mulig.

ROSA
20

Trygghet er en rettighet,
ikke et privilegium.

**BLI MED ROSA
I KAMPEN MOT MENNESKEHANDEL
– DIN STØTTE UTGJØR EN FORSKJELL.**

**VIPPS: 546044
GAVEKONTO: 1506.14.25451**

ROSA

22 33 11 60

DEN NASJONALE
HJELPETELEFONEN MOT
MENNESKEHANDEL

www.rosanorge.no
rosa@krisesenter.com